

3221

49199.8
444

1907

2010

Dyob
M. 111158

314

2. 02036023

491.99-8
1-44

Արմ.
3-2632a

3-2632a An 1177

91.99-8

Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆՑ

Q-44

ՈՒՍՈՒՄՆ
ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶԻԻ

ՊԱՏԿԵՐԱԽՈՐ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

ԵԼ

ԱՌԱՋԻՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

24-ՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԵՐԻ ԵՒ ՓՈՔՐԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԵԾԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԻՐՐԵԻ ԻՆՔՆՈՒՍՈՒՑԻԶ

Հեղինակի սեփական եւ փոխադրած լուսանկարի արտատպելու իրաւունքը վերապահւած է:

Электротечатня Н. Аганьянцъ, Полицейская 7.

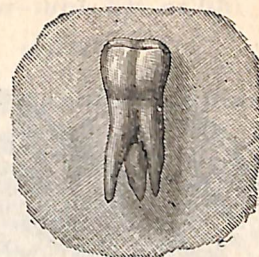
ԱՐԱԳԱՏԻՊ Ե. ԱՂԱՆԵԱՆՑԻ, ՊՈԼԻՑԵՅՍԿԱՅԱ 7.

1907

(10)

2002

№ 21071

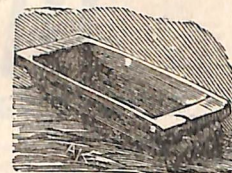
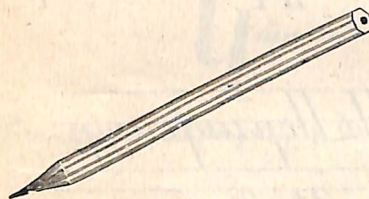
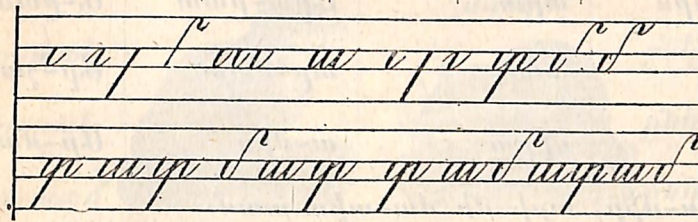

ա-տ ա մ

մատ

ա-տ ա մ

ա մ | մ ա մ | տ ա մ | տ ա տ | մ ա տ | ա-տ ա մ

մ ա-տ ի տ

շիշ

տ ա շ տ

շիշ

միշտ

մա-տիտ

տատի

իմ

տաշտ

շիմ-շատ

մի շիշ

մի

շատ

մի-ա-միտ

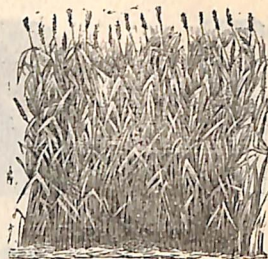
մի մատիտ

շիշ Կաշիշ Նաշիշ

44850. առ

29564-69

սար

արտ

Մաս-սիս

արտ

Արա-րատ

Ա-րամ

ա-սա

տար

ար-մատ

Ար-շամ

ա-րա

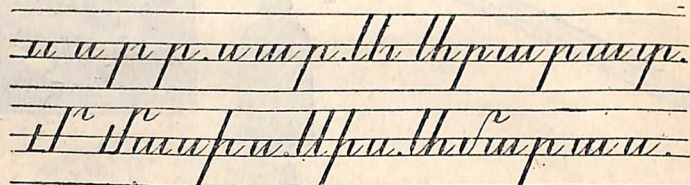
սիրտ

ա-միս

Ար-մաշ

Շա-միր, արի մի մա-տիտ տամ:

Շա-մի-րամ, ա-րի, մի մա-շիկ տամ տա-տիս:

տուն

շուն

շուն

նուշ

մուր

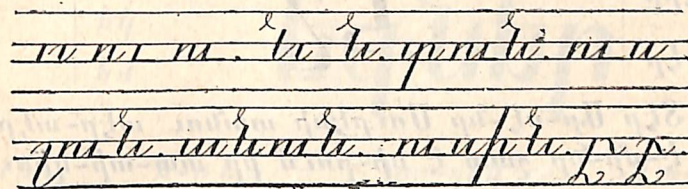
տուր

տուն

շուն

Արամ, ուրիշի նա-տա-րա-նին մի նստիր:
Շա-մի-րա-մը մի սի-րուն մա-տա-նի ունի:
Ա-սա-տուր, արի շուտ-շուտ ասա—

Տարամաս—տարամաս—տարամաստարա:

կա-տու

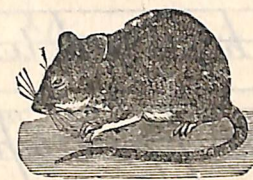
կը-տակ

կը-բակ

կը-տամ

մուկը

ընկ-նիմ

ընկ-նիս

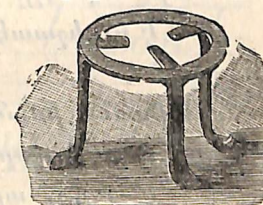
ընկ-նի

կատուն ու մուկը

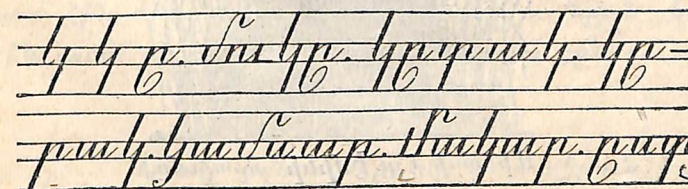
Մա-կար | Ար-շակ | Կամ-սար | Նու-նիկ | Շու-շիկ

Ուշի—Ուշական—Մաստարա

Կամսարի կրակին կասկարա

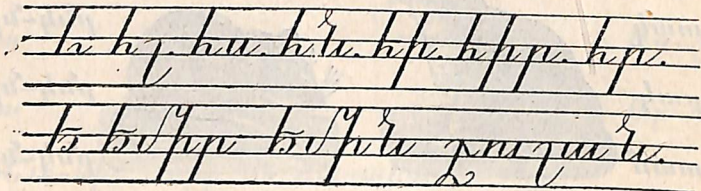
կասկարա

է	էին		տէր	էմիր
էս	ասէի		սէր	Սու-րէն
էն	ասէիր		մէկ	Սը-սէն
էի	ուտէիր		էմին	Կա-րէն
էեր				
էր				

էշ

Տէր Սը-սէ-նը Սուրէնի տանու տէր-տէրն է։
 Է-մի-նը շատ է սի-րում իր տա-տի-կին։

Մինասի էշը

Մինասի էշը մտնում է էմինի արտը։ Էմինը ասում է.
 — Է... իշատէր Մինաս, իշատէր Մինաս... էշն արտն
 ուտում է։

Մինասն իմանում է, սուս է անում։ Էմինը կրկնում
 է իրանը, Մինասը սուս է։ Էմինն ասում է.

— Էշ, էշ, արտս Մինասն է ուտում, արի, սրան տար։

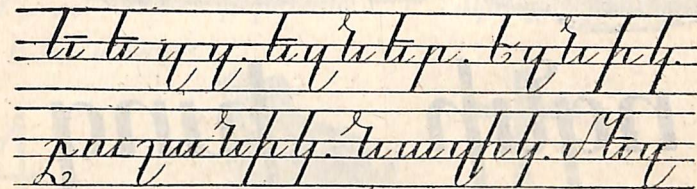
Մինասի էշը էմինի արտումը

ե		ե եզ
ե		զ զուր
զ		զուտ
ես		
եզ		
եմ		

եզ-ներ

մեր	ե-ր ես	Նա-զիկ	Ջա-նա-զան
կեր	ե-ր ազ	եզ-նիկ	կե-րա-կուր
սազ	ա-զ առ	Ար-զու-ման	ե-րե-սուն
կազ	Ջա-նի	ե-րե-մի-ա	եզ-նե-րում

Արամն ու Ար-զու-մա-նը ըն-կեր-ներ են։
 Նազիկը երկար ու շէկ մազեր ունի։

Արզումանի եզը

Արզումանը մի եզն ունէր՝ անունը Կարմիր։ Կարմին
 շատ էին սիրում Արզումանի տանը ու նրան կերակրում
 էին շուտ շուտ։ Նրա մազերը կարմիր էին ու սիրուն։

Արամի եզը

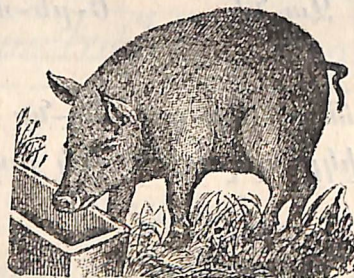
Արամը եզն ունէր, մի շատ սիրուն եզ.
 Սիրուն, սիրուն, մի շատ սիրուն եզ։

Անունը կարմիր էր, մազերը կարմիր.
 Կարմիր, կարմիր, մազերը կարմիր:
 Կարմրին սիրում էին Նազիկն ու Զանին:
 Զանին, Զանին, Նազիկն ու Զանին:

Սա է Արամի եզը

n

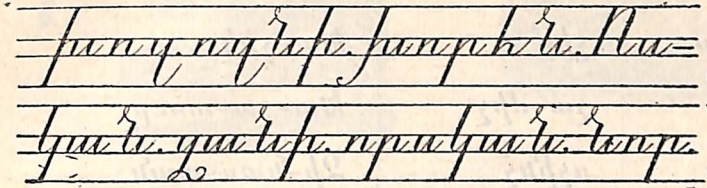
խ

ոզնի

խոզ

զոխ	խոզ	որս-կան	մա-խոխ
սա	մուխ	կը-տոր	մե-խակ
ոստ	խակ	խը-մոր	մա-նու-շակ
որ	սոխ	մո-խիր	Սու-րա-խան
խոտ	ոտ-ներ	մո-րե խ	շի-րա-խա-նա
խոր	Ոս-կի	մո-րի	

Սոխն ու սըխտորը իրար շատ են սիրում:
 Սոխը մէկ է, սըխտորը երկու:

Մըկան խրատը

Ոգնին շարունակ մըկնիկներ էր որսում ու իր ող-
 նիկներին կերակրում: Մի սիրուն մկնիկ մի կատու է
 տեսնում ու ասում նրան.

—Մեր տէր ու տիրական կատու, Ոգնին մեզ կոտո-
 րում է, արի ազատիր մեզ:

Կատուն ասում է.

—Եկ իմ կշտին ազատ ման արի, ես կըսաստեմ
 Ոգնուն:

Մըկնիկի մէջը տեսնում է որ կատուն սրում է ա-
 տամները, ասում է.

—Իմ սիրունիկ մըկնիկս, Կատուն կըսաստի ուրիշ-
 ներին, որ մեզ մենակ կոտորի:

—Ո՛ւ ու—ո՛ւ... զարմանում է մկնիկը ու շուտ
 մտնում է իր տնակը:

4

+

չորս

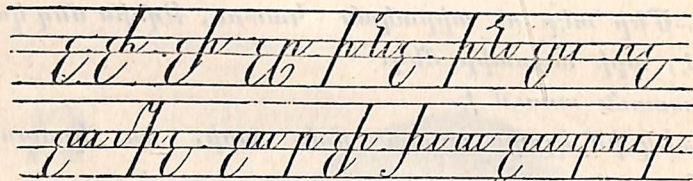
խաչ

նչխաւ

ոչ | չը | չի | չէ | չեմ | չես | չեի | չեիր | չէր

ինչ	չի	չըն-չին
ինչո՞ւ	չան	չա-չա-նակ
չորս	չիմ	նա-չիկ
չոր	չա-միչ	նա-չա-տուր
չար	ոչինչ	Չի-նաա-տան

Չի-նաա-տանը մի ուրիշ երկիր է:
Տատիկը խաչիկին ասում է.— խաչիկ, ա-
րի, չի՛ր ու չամիչ տամ, կեր,
խաչիկը չի ուզում, ասում է,— ես չի՛ր ու
չամիչ չեմ սիրում:

Ոչխարն ու խոզը

Խոզը ոչխարի կշտին արմատներ էր ուտում, ոչխա-
րը տեսնում է նրան և ասում է.

— Մէրունիկ, ինչո՞ւ խոտ չես ուտում:

— Ես կուշտ եմ, ասում է խոզը:

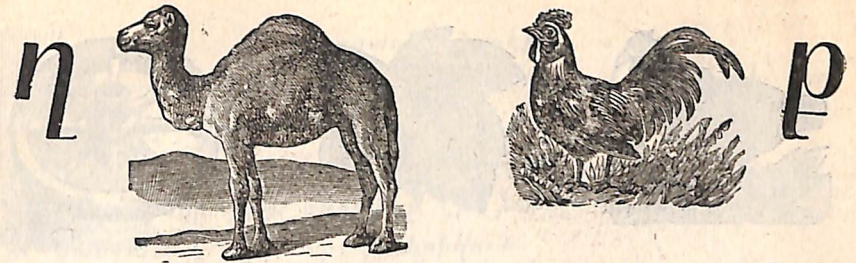
Ոչխարը զարմանում է, որ խոզը կուշտ է: Ասում է.

— Որ կուշտ ես, ինչո՞ւ արմատներ ես ուտում:

— Արմատները անուշ են ու մարսական, չարագ եմ
անում,— ասում է խոզը, որ ամեն ինչ ուտում էր ու խա-
կի չէր կշտանում:

Ա Ն Ո Ի Ն Ն Ե Ր

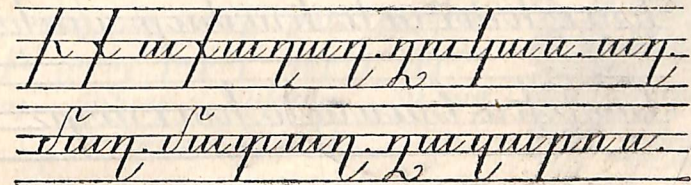
Արմիկ, Արշակ, Նունիկ, Խորէն,
Մինաս, Խաչիկ, Անուշ, Սուրէն,
Խաչատուրն ու Աշխէնն ուր են:

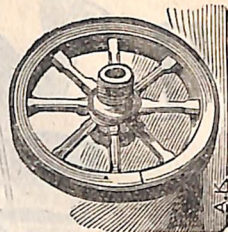
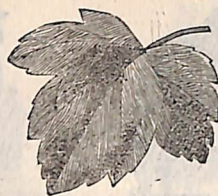
ուղտ արաղաղ

աղ	քեզ	զէնք	քար-տաշ	քա-նոն
մաղ	քիչ	չաղ	տա-րանք	քա-մար
քաղ	մենք	տաղ	քա-ղաք	խա-ղող
քո	չենք	սաղ	կե-րանք	քա-ղող
քոր	շէնք	ուղտ	կու-տենք	մա-ղող

Կար-մրա-կա-տար ա-քա-ղաղ-ներ,
Ոս-կե-կա-տար կուկ-րի-կու-ներ,
Շուտ արէք, շուտ, եկէք, կերէք,
Կուտ կերէք, կուտ, ու շուտ կորէք

Ք ն ա ը

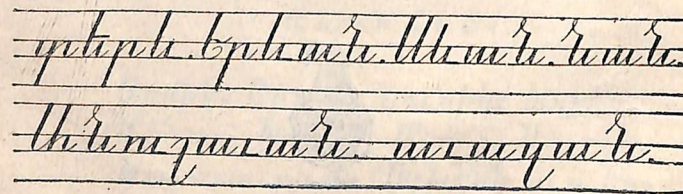
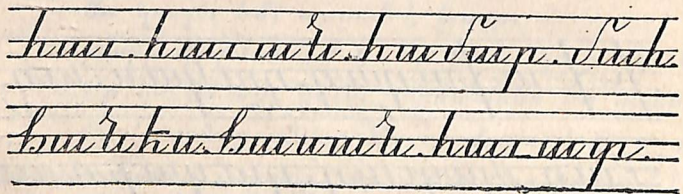
Sum

мѣр **бу**

անիւ

հա	հաւ	տե-րե	ա-նիւ
ահ	կաւ	և	հաշիւ
ահա	նաւ	սև ու խև	խըստիւ
համ	խաւ	Սեան	հրաւէր
հոտ	արաւ	Երեան	հրաւի-րակ

Հաւը հաւին կը հաւանի:
Հաւը տանը կենա, կուտն ուտի:

Արադանի հրաւերը

Աքաղաղը հարեանի հաւին հրաւիրում է կուտի. ա-
ռւմ է. արի կուտ տամ կեր: Հաւը չի հաւատում, ա-
սում է. «Կուտ ունենաս, քո հաւերին կըտաս»:

Աքաղաղը շատ ինքատեր էր. նա շատ նեղանում է ու կանչում է իր սուր կուկրիկուն.

— Π_L — m_L — $n_L \dots n_L m_L n_L n_L \dots$

—*ဟင်္ဂလိ—ဂရိ—ဟင်္ဂလိ...* *ဟင်္ဂလိတ ဝဏ်ဉ်...*

Կանչում է աքաղաղը հաւերին, որ կուտ ուտեն ու
հաբեանի հաւը տեսնի, որ աքաղաղը կուտ շատ ունի:

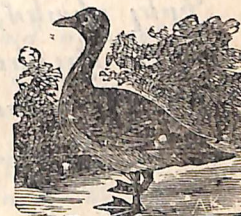

q

L

գորտ լուսին

գալ գամ գաս սագ գող գիր գէր
սուգ տալ լալ սալ լաւ լալկան
լուսին լըսել լարել գըրել գըրող
գընալ մընալ Գրիգոր Գէորգ
Գայուստ Լուսիկ

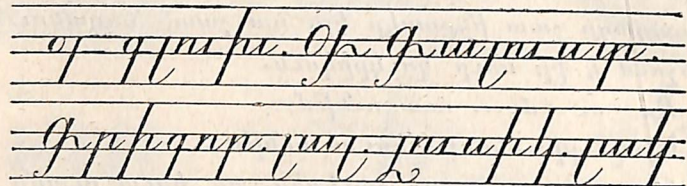
սիրուն բաղիկ

Հաւ գլուխ

Գրիգորը գնալու է Գորի:
Դալուստը գոմ է շինել:
Լուսիկը ս-բել է մ-կրատը:
Մ-կր-տի-չը գրել գիտէ:

Գէորգը մի նամակ է գրել Արամին:
Մինասը գնալու է Երևան

Աշուղ Գէորգի Խաչը

Գրիչ, արի, մի գիր գրեմ Գալուստին.
Մի գիր գրեմ, նամակ գրեմ Գալուստին:
Մեր Գալուստը ինքը գրել չըգիտէ,
Նա ուրիշին գրել տալը լաւ գիտէ:
Գրիչ արի, մի գիր գրեմ Գալուստին,
Մի գիր գրեմ, նամակ գրեմ Գալուստին:
Ես Գէորգն եմ, երգել գիտեմ գիր գիտեմ,
Գրել գիտեմ, խաղերըս անգիր գիտեմ:
Հիմա կուգեմ մի գիր գրեմ Գալուստին:
Մի գիր գրեմ նամակ գրեմ Գալուստին:

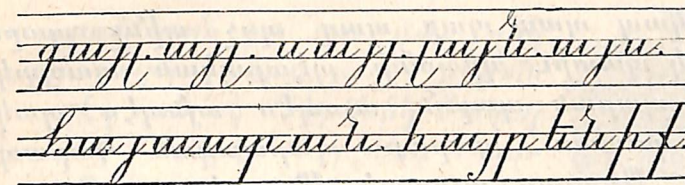
այլ սայլ այս
այն հայր մայր
Հայաստան

հայ հայ լայն
հայրենիք
Եսայի այրի

գայլ

Իմ հայրը և իմ մայրը գնալու են Հայաստան:

Գայլն ու աղւեսը

Գայլն ու աղւեսը ընկերներ էին: Մէկ անգամ Աղւեսն ասում է գայլին.

—Սիրելի գայլիկ, ես մի հաւատան տեղ գիտեմ գեղումը, կըգնամ մի քանի չաղ հաւ կընտրեմ, կըհանեմ, միասին կուտենք:

Գայլն ասում է.

—Ես հաւի միս չեմ սիրում. ես էլ կըգնամ ոչխարի սուրուն, մի չաղ ոչխար կընտրեմ. ոչխարի միսը շատ համեղ է լինում:

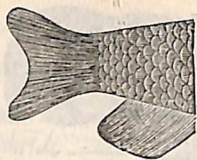
Աղւեսը գնում է հաւի, իսկ գայլը—ոչխարի: Աղւեսը մի հաւ է գողանում, իսկ գայլին շները տեսնում են և հասնում ու մի լաւ զրգրզրում:

Սա է գայլի ընկեր աղւեսը

ՀԱՄԱԿԱՄԱՊԱԿ

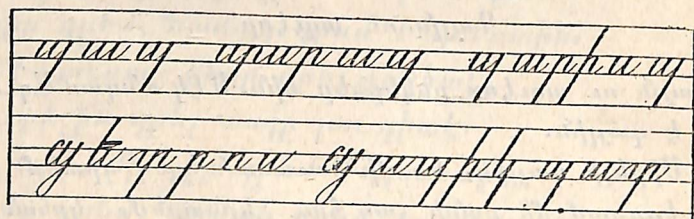

уѣнз

4m-464

պսպ կապ պատ պար պաղ պոչ պինչ պարապ
 պապիկ պատիւ պիտանի պէտքական պապական
 պէտք պարան պարոն այսպէս այնպէս պակաս
 պսակ ըսպաս պարտք պարտական կարապետ
 Պետրոս Հայրապետ Մարտիրոս

Աշխատանքի Պետրոսը

Պետրոսը ուսումնաւորա՜նի աշակերտ էր։ Նա գիշերը գիր շատ էր գրում լամպի լուսումը։ Մի գիշեր էլ ասում է մայրը.

—Պետիկ, մատաղ, հերիք է ինչքան որ գրել ես, էլ մի գրիլ, լամպի լուսուով երկար չեն գրիլ, աչքերի համար լաւ չէ: Պետրոսը պատասխանում է.

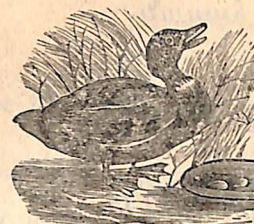
—Մայրիկ, քիչ էլ սպասիր, այս ընդունիս
կաւարտեմ:

Եւ Պետրոսը նախ աւարտում է իր գրելիքը
և ապա զնում հանգստանալու:

ՊՍՏԻԿ ԼԱՄՊԱ

P

рун

7

Դանալ

բազ բակ բան դա դու դաս դող
սարդ մարդ զարդ բարի բերան
բու գէղ դանակ Դերենիկ Բաղալ
Բարսեղ Դանիէլ Դէրբէնդ Բազ-
րատ Բաղդասար

β n u

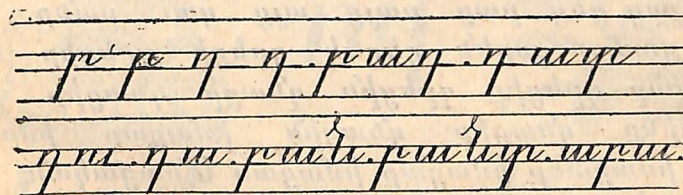
Դերբէնդն ու Ղուբան Դաղստանումն էն:

Դադատան էն ասում սարոտ
երկրին:

Դադ—նշանակում է սար: Դա-
րադադ—նշանակում է Սև-սար

7 5 7

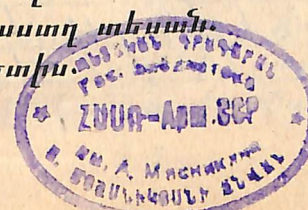
U. L. G. m. f. u. f. G. P. q. P.

ՄԵԼՔՈՆ, Գասպար և Բաղդասար.

ՍԼԵՄԻԱ.

Նորանրջան մի աստղ տեսանք

Մ. Լ. Երանյան

Երբ Բէթլէհէմ քաղաքն հասան.
Աւետիս.

Մի խոր ու լայն բարայր մըտան.
Աւետիս.

Այնտեղ գըտան Սուրբ Մայրիկին.
Աւետիս.

Ամենասուրբ Մանուկ գըրկին.
Աւետիս.

Թանգ պարգևներ տըւին Նըրան.
Աւետիս.

Ոսկի, կընդրուկ շատ պատւական.
Աւետիս.

կաց լաց ցեց բաց բայց այց ցաւ ցանք ցախ
ցեխ ցամաք ցորեն ցերեկ գըեցի գըեցիր գըեց
գըեցինք գըեցիք գըեցին գնացի գնացիր գնաց
գնացինք գնացիք գնացին իմացար իմացաւ
իմացանք իմացար իմացան Մնացական

Երբ Բէթլէհէմ քաղաքն հասան.
Աւետիս.

Արմիկն ու Արշակը

—Ես մի նամակ պիտի գրեմ հայրիկիս,—ասում է
Արմիկը:

—Ի՞նչպէս կըգրես, բանի որ բոլոր գրերը չըգիտես,
հարցնում է Արշակը:

—Ինչքան որ գիտեմ, այնքան էլ կըբաւէ, պատաս-
խանում է Արմիկը: Բացի գրանից, ինչ գիր որ չըգիտեմ,
ես կարող եմ նրա տեղ մի խաչ դնել: Դիցուք՝ պիտի
գրեմ տետրակ, բայց ը գիրը չըգիտեմ, ես կըգրեմ տետ-
րակ, կամ Մարգարիտ՝ կըգրեմ Մա + գա + իտ:

—Հասկանում եմ, այդ կարելի է: Զէ, դու շատ լաւ
ասացիր. ես էլ էգուց իմ մայրիկիս կըգրեմ նամակ:

Լրացրէք այս բառերը

Մա + կոս. Գարե + ին. Մանու + ալ. Սար + իս, Մի-
+ աս. Ծաղի + . Կիրա + ոս. Մկը + իչ. վարդապ + + .
առաջն + + + . եպիսկո + + + . եկեղ + + + . Կարա + + + .
Մարտի + + + .

ոպ

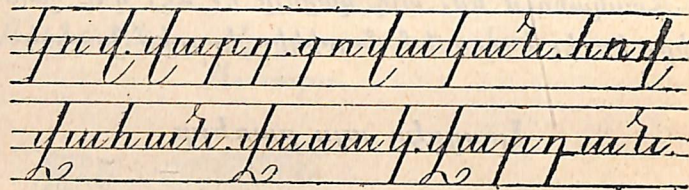
կոպ

վարդ

ով կով սով հով գով վար վատ վաղ վիշ վուշ
վիշտ վաշտ վարս վարք վանք վաղը վաղել
վարել տարով բարով սարով քարով տանով
տեղով գրով գրելով կարգալով գնալով գալով

Վան Վահան Վարդան Վարդուհի Վաղինակ
Վարսենիկ Վաղարշապատ Վարդապետ Վանահայր
Վանքական Վեղար Վեղարաւոր

Վահագր Վանքի վարպետն է:
Վաղինակը գնացել է Վրաստան:
Վարդանն ու Վասակը իրար բարեկամ չեն:

Կ ո Վ ի մ ա ս ի ն

—Վահան, դու ի՞նչ կասես. կոմս ի՞նչ է տալիս:

—Կաթ:

—Ասա—Կովը տալիս է կաթ:

—Կովը կաթ է տալիս:

—Շատ լաւ. կովը կաթ է տալիս: Եւ կաթը կը գրեմ դասատան գրատախտակի վրայ ու դուք կը տեսնէք, որ մենք մի նոր գիր գտանք, որ է՝ թ.

—Ուրիշ ի՞նչ կարող էք ասել, որ նրանում այս գիրը լինի: Ես կասեմ ահա մի քանիսը—թաթ, թուր, մուր, թել, թիւ: Հիմա դուք ասացէք:

—Հիմա ուրիշ բան պիտի հարցնեմ: Կաթը որ մերում են, դրանով ի՞նչ են շինում:

—Մածուն:

—Ուղիղ է, մածուն: Հիմա ես կը գրեմ մածուն, դուք կը տեսնէք, որ էլի մի նոր գիր գտանք, որ է՝ ծ: Եկող երկու դասին մենք այդ երկու գիրը կը սովորենք:

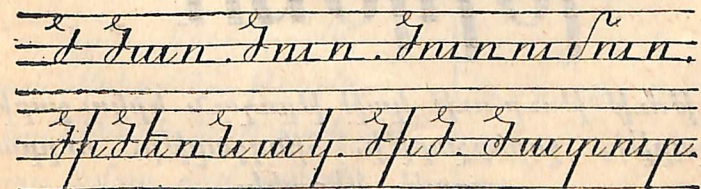
Կ ո Վ ի կ

Ժ ա ո

Ծ ի ծ ե ո ն ա կ ն ե ր

առ տառ ծառ առած ծըռած ծըռ-մը-ռած ասած սառած մեռած ծիծեռնակ բառ բառով տառով աստառ բարբառ մառան դառնալ պայծառ կայծակ կուռը դուռը նուռը ծուռը խառը գառը սառը ա-մառը ռամիկ Ռոստոմ Ծառուր Աստ-Լաժ Աստ-Լա-ժա-տուր:

Տ ա ո ա խ ա ղ

Ասատուրը մի լաւ տառախաղ գիտէ: Տեսէք ահա ինչ է անում: Բառի տառերը ցրում է, այսինքն՝ գրում է ցրիւ, գտնողը պիտի գտնի՝ ինչ բառի տառեր են և կազմի այն բառը: Դիցուք՝ մեր ունեցած բառն է—մատիտ: Մենք դրա տառերը կը գրենք ցրիւ, այսպէս ահա

ա—ի—տ—տ—մ

գտնողը շուտ չի գտնիլ, նա կասէ—տիտմա. տամտի. տատմի. միտատ. մինչև կը գտնի մատիտ և կը տեսնի որ ուղիղը այդ է:

Ահա այս տեսակ հեշտ գտնելու տառախաղ

ու—ա—տ—կ

ը—ու—կ—մ

ա—ա—ը—կ—ս

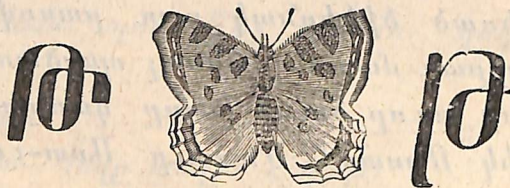
Ա—ա—կ—շ—ը

ա—ա—ա—ղ—տ—ու—խ

Ա—տ—ը—ու—ս—ա

ի—ա—ծ—ն—ը—ի

ի—ե—ա—ծ—ծ—ն—կ—ո

թիթեռ

թաթ թութ թուր ութ կաթ թրոշուն երկուշաբթի, երեքշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ, շաբաթ, կիրակի:

Թիթեռի թևերը շատ բարակ են լինում:
Թամարը երկու կթոց թուզ է բերել:
Թամարի հայրը գնացել է Թաւրիզ:
Թոմասի տանը շատ թուրքեր կան:

թիթեռ. թաթ թուր
թամար. թոմաս. Թոմաս

Գ ա ո ն ու կ

Մի լար, գառնուկ սիրական,
Պըստիկ տըղի դու նրման.
Կըզայ մայրըդ, հետը շատ
Կըբերէ քեզ անուշ կաթ:

շ—մ—մ—ա—ա

Մ—ն—ս—ի—ա

Մ—կ—բ—ա—ա

Ղ—գ—ը—ա—ա

Շ ու շ ա ն

Իմ սպիտակ թերթերում
Մեղու, բզեզ և թիթեռ
Կարող են հանգիստ գտնել
Իբրեւ ազնիւ զեռուններ:

կ—կ—պ—ի—ա

Շ—շ—ն—ու—ա

թ—մ—ը—ա—ա

թ—մ—ս—ա—ո

Կ ո ու ն կ ն եր

Կը՛ռ, կը՛ռ, կըռ-կըռան,
Կըռունկները հա թըռան,
Կըռունկների թևի տակ
Եկաւ ամառ մեր դըռան:

ու—կ—կ—ն—ո

ա—ու—գ—ն—ու—կ

ի—ե—թ—թ—ո

մ—ու—գ—ե

առիւծ

սկիւռ

Իւր իւղ գիւղ շիւղ բիւրեղ Կիւրեղ աղբիւր միւս
հիւս հիւսիս արիւն հարիւր ծերութիւն գերութիւն
գիտութիւն ծուլութիւն պատմութիւն տէրութիւն
պետութիւն գրութիւն

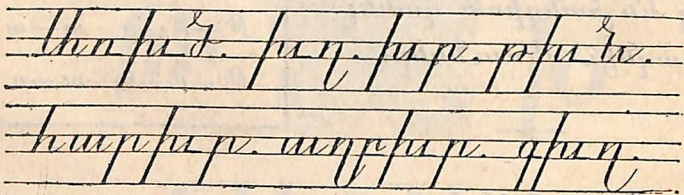
ա—ա—լ—ն—ս

ա—ի—ը—ծ—ւ

ու—թ—ն—ռ—չ

ա—ա—ն—գ—զ

Արծիւր թռչուն է,
Առիւծը գաղան,
Արծիւր զուգըունն է,
Առիւծն է ասլան:

Արշակի նամակը

Սիրելի մայրիկ:

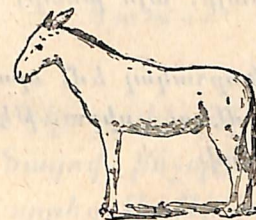
Ես հիմա գիտեմ գրել ու կարդալ: Տես ահա նամակ
եմ գրում քեզ, որ կարդաս և ուրախանաս: Ես դեռ բոլոր

գրերը չըգիտեմ: Երբ որ բոլորը սովորեմ, աւելի շուտ
շուտ կըգրեմ: Հիմա այսքանս բաւական է:

Հայրիկիս ասա որ գրելու տետրակներ շատ առնէ:
Մեզանում շատ գրել են տալիս, շարունակ գրում ենք ու
գրում: Առաջ մեր գրածն ենք կարդում և ապա տպածը:
Յրտեսութիւն, մայրիկ:
Քո Արշակ:

եղջերու

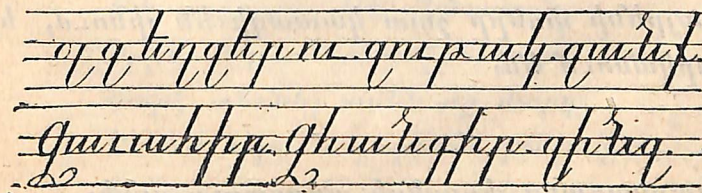
շուրի

շուրի

Չուր ջիւ աջ էջ մէջ ունջ մունջ ջանք քաջ եղինջ
սկանջ ջրկեր ջաղաց ջաւահիր

Առաժնեք

Արիւնն արնով չեն լւանալ, արիւնը ջրով կը-
լլւանան: Զուրն իր գնացած տեղովը կերթա: Մի
աման ջուր, ով ուզի՝ տուր: Զաղացն իր ասա-
ծը կանի, չանչախի գլուխը կըցաւի:

Ընկերասէր եղջերուներ

Մի ծաղկաւէտ և խոտառատ սարի վրայ արածում էին երկու եղջերու: Նրանցից մէկը մի քանի խոտ ու ծաղիկ պոկեց և միւսին տրւաւ՝ ասելով:

— Ընդունիր, եղբայր, այս խոտը, թէև սա ոչ մէկիս պակաս չէ:

— Շատ և շատ շնորհակալ եմ, պատասխանեց միւսը, ինչո՞ւ չըշահենք մէկ մէկու սիրտ, թէկուզ մեզ անպակաս սարի առատ խոտով:

դ

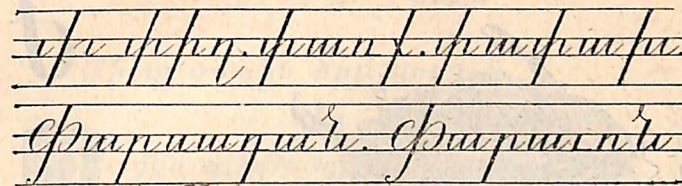
փ

փիղ

Փայտ փայլ փող թուփ քամի փակ տափ չափ ծափ լափ ափ փափա փափախ փառք փափազ

Փղին ասում են փիլ: Փիղը շատ փառահեղ կենդանի է: Փղերը լինում են և ընտանի և վայրենի: Վայրենի փղերը շատ կատաղի են լինում, երբ որ բարկանում են:

Փարսաղանը փղոսկրի առուտուր ունի:

Կատու

Կատուն եկաւ, փիսիկ, փիսիկ,
Հազար նազով, ինչպէս հարսիկ.
Դունչը սրբեց թաթիկներով,
Մազը սանդղեց շանչիկներով.
Կատու, կատու, է՞ր ես տրտում
Թէ՞ մկներն են հիմա արթուն:
Կատուն ասեց—միայն, միայն.
Այսինքն թէ՛—այն, այն:

Մանուշակ

Կապոյտ գլխով, կանաչ ոտով
Ես ծաղիկ եմ անուշ հոտով.
Թէև տունկա փոքրիկ է, ցած,
Արօտներում միշտ թաք կացած,
Բայց իմ փունջս ամենի տան,
Թէ աղքատի, թէ մեծատան,
Իբրև գարնան առաջին զարդ,
Կարէ տեսնել ամեն մի մարդ:
Ես եմ սիրուն գարնան գուշակ,
Իմ անունըս է մանուշակ:

ոյ

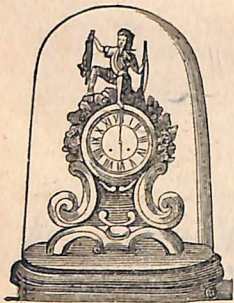

ժ

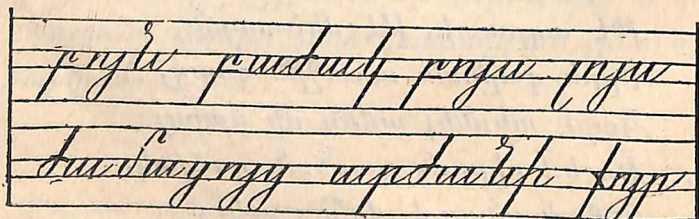
բոյն բաժակ

ժամ կռժ ուժ ուժեղ ուժով այժմ բաժակ ժամ
 ժամանակ արժանի ժողով ժողովուրդ ցոյց ուղե-
 ցոյց մատնացոյց բոյն հաւաքոյն թոյն սոյն դոյն
 նոյն գոյն գոյն-ըգ-գոյն բոյս լոյս կոյս կապոյտ քոյր
 ժամաժանք արժան:

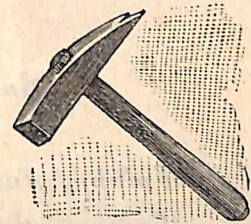
ժամացոյց

Իմ ժամացոյցս շատ ուղիղ է
 բանում: Ժամացոյցն ունի երկու
 սլաք, մէկը ցոյց է տալիս բողբոջ,
 իսկ միւսը՝ ժամը: Ժամ ցոյց տը-
 ւող սլաքը փոքր է, իսկ բողբոջ
 ցոյց տըւողը—մեծ:

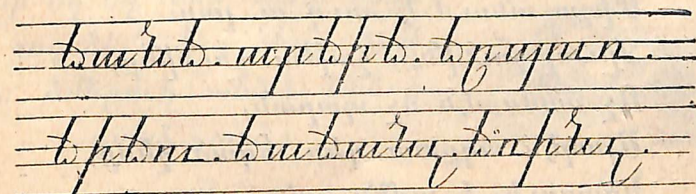
ԾԻՏԸ ԵՒ ԲԱԶԷՆ

Ծիտը ծառին ծըլւելում է.
 ծիւ, ծիւ, ծիւ...
 Բազէն գլխին պըտըտում է.
 վնւյ, վնւյ, վնւյ...
 Ծիտը լըռեց, ծիտը վախեց.
 վնյ, վնյ, վնյ...
 Բազէ, թը՛ռռ, բազէ թը՛ռռ...
 հնյ, հնյ, հնյ...
 Բազէն թռաւ, բազէն փախաւ,
 Ինչ լաւ էլաւ, հէ, հէ, հէ...

ճանճ մուրճ

ճանճ ճանգ կարճ ճրագ ճիտ ճիճու արճիճ ճախա-
 րակ ճարտար անճար հանճար ճառագայթ ճեմարան
 ճըշմարիտ ճահիճ ճըգնաւոր
 Ճրագն իր տակին լոյս չի տալ:
 Պտղատու ծառը ճղները կախ կըզըցի:

Ճախարակի երգը

Մանիր, մանիր իմ ճախարակ,
 Մանիր, սիպտակ մալանչներ,
 Մանիր թելեր հաստ ու բարակ,
 Որ ես հոգամ իմ ցաւեր:
 Ձէթ եմ ածել ականջներդ,
 Նոր շինել եմ շրթուրիկ,
 Դէհ, շուտ շարժիր լայն թևերդ,
 Ոստեր շինիր, սըրուլիկ:
 Տիգրանիկս գուլբա չունի,
 Հանդ է գնում ոտաբաց,
 Գաբրիէլըս չուխա չունի,
 Միշտ անում է սուգ ու լաց:
 Չըլալ չունինք, չաթու չունինք,
 Ոչ սամուէն ոչ պարան,
 Այսպէս աղքատ դեռ եղած չենք,
 Կըտըրւել է ամեն բան:

Դեռ հարս էի, որ գործեցի
 Քանի կարպետ խալիչա,
 Բայց դրանցից շուտ զրկւեցի,
 Հիմա չունիմ մի քեչա:
 Կարմիր օրըս երբ սևացաւ
 Եւ պարտք մնաց թէև քիչ,
 Պարտատիրոջ սիրտն էլ սևացաւ,
 Եկաւ տարաւ ամեն ինչ:
 Մանիր, մանիր, իմ ճախարակ,
 Մանիր սիպտակ մալանչներ,
 Մանիր թելեր հաստ ու բարակ,
 Որ ես հոգամ իմ ցաւեր:

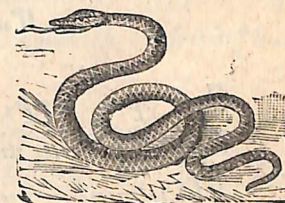

Չ ու կ

ճի

Օ ր օ ր ո ց

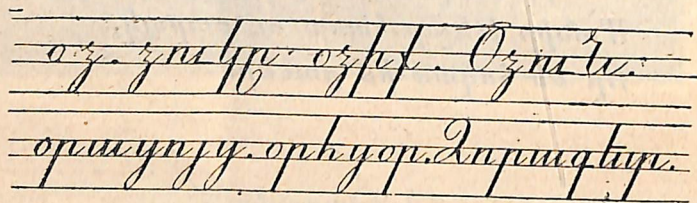
օձ օր օղ օղ ձոր ձագ ձայն
 ձող ցող ձիւն ձեղ ձեռք ձէթ
 ձմեռ ձմերուկ տանձ ինձոր
 զանձ սանձ

Օ ձ

Առաջին եր

Անձրե օրը հաւերին ջուր տըւող շատ կըլինի:
 Մի ծաղկից օձը թոյն է շինուամ, մեղուն—մեղր:
 Օձի գլուխը որ ցաւի, կըտանի ճանապուհը կըդնի:
 Օձն առաջ իր տաքացնողին կըկծի:
 Խօսքը մերը, տունը մերը:
 Մի ձեռքով երկու ձմերուկ չեն բռնիր:
 Աստուած սարը կըտեսնի, ձիւնը կընի:

ի—ա—վ—ճ—կ
պ—ը—ն—ա—ո
ե—այ—ղ—բ—ը
ա—օ—կ—ը—ա

Վիճակի երգը

Սարի տակը քարոտ է,
 Պարնի ձիանց արօտ է,
 Ահա օխտը տարի է,
 Քոյրը եղբօր կարօտ է:

Նոր տարու երգը

Մանկական մաղթանք

Արի դու արի, քո գալըդ բարի,
 Միրուն նոր տարի, նոր օրեր բեր մեզ.
 Զիւն տուր սարերին, անձրև՝ արտերին,
 Կարկուտը չարին, գով արևը՝ մեզ.

Անթուի ծաղիկից, աններկ կարմրուկից,
 Բարի ցաւերից ազատ պահիր մեզ:
 Մայրական զթով, գրկաբաց ձեռքով,
 Ուրախ ժպիտով առ քո գիրկը մեզ:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 մէկ երկու երեք չորս հինգ վեց եօթը ութ իննը տասը

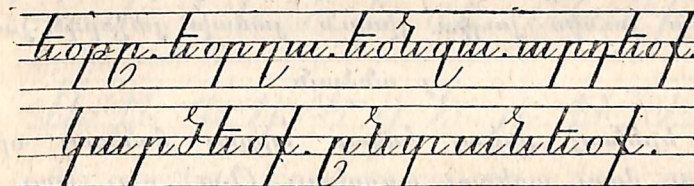
առաջին
երկրորդ
երրորդ
չորրորդ
հինգերորդ

7

ե օ թ ը

վեցերորդ
եօթներորդ
ութերորդ
իններորդ
տասներորդ

եօթը տասնեօթը քսանեօթը եօթանասուն ար-
 դեօք կարծեօք եօնջա եօրդա գեօլ

Ե ա

բարութեան չարութեան հետեալ ստորագրեալ
 ստորագրեալ պաշտօնեա քրիստոնեա միմեանց
 լուսնեակ որդեակ հոգեակ Եազուբեան Գեանջե-
 ցեանց Եսայեանց Կարապետեան

Որդեակ, լսիր հօրըդ խրատը:—Արմիկ, հո-
 գեակս, չարութիւն մի անիր:—Երեխէք, մի՛ կըուէք
 միմեանց հետ:

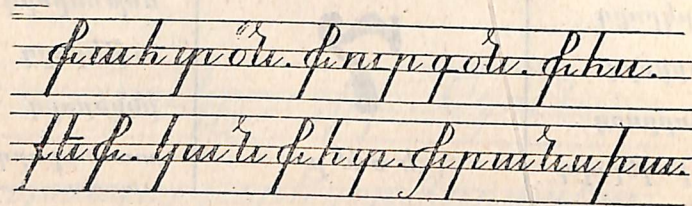
Փ

Փ

Փայտօն

Փուրղօն Ֆրանսիա Ա.Ֆրիկա

յ հնչուում է ինչպէս հ

յոյս յոյն յարդ յարգ յարկ յիշատակ յիշել յանկարծ
յայտնի յատակ Յիսուս Յակօբ Յովսէփ Յարութիւն
յունաբ յունիս յուլիս յիսուն յաճախ յաջորդ յօժար

յ անձայն

Տղայ երեխայ ընծայ հսկայ արքայ ճանապայ օրւայ
տարւայ վրայ արեղայ առօրեայ: (նա) գայ տայ լայ
կայ գնայ մնայ աղայ կարդայ իմանայ մոռանայ:

կիսաձայնաւոր

հայ վայ չայ փայ նոյ հայր մայր վայր ծայր
գայլ սայլ փայլ այլ բայց այծ լոյս բոյս կոյս քոյր

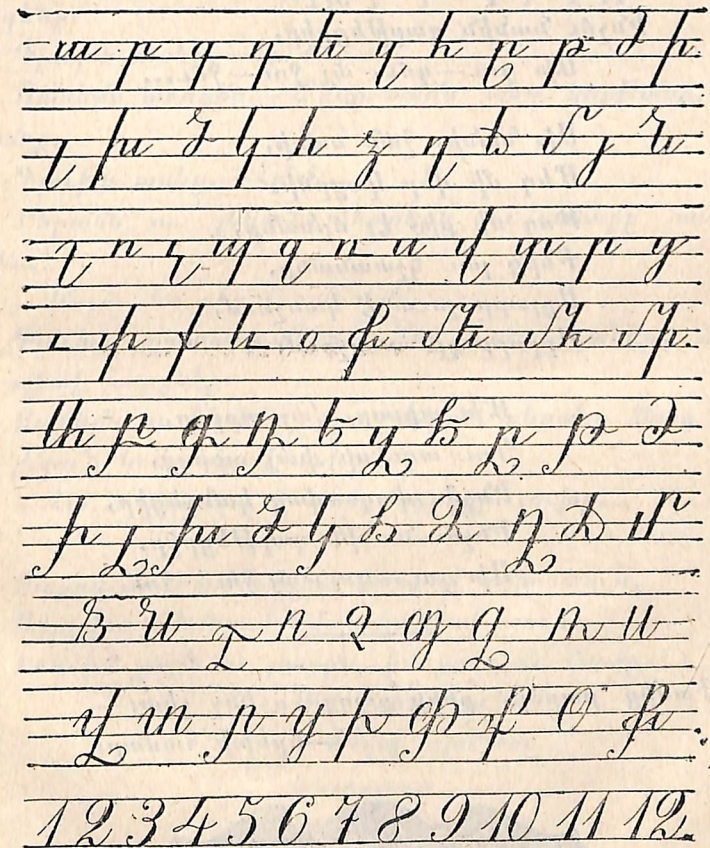
վերացած

սա դա նա սրա դրա նրա ահա հիմա (դու) տասն աղան
արան կարգան խնդան գնան մնան (օտար բառեր և յատուկ
անուններ) խաթա բալա մաշա բօշա ուստա Յուդա
Երեմիա Իսաիա Ասիա Ա.Ֆրիկա Ամերիկա:

Այբուբեն սովորական կարգով

ա բ գ դ ե զ է ը թ ժ ի լ խ ծ կ հ ձ ճ մ յ ն
շ ո չ պ ջ ռ ս վ տ ր ջ ւ փ ք և օ ֆ

Ա Բ Գ Դ Ե Զ Է Ը Թ Ժ Ի Լ Խ Ծ Կ Հ Զ Դ Ճ Մ
Յ Ն Շ Ո Չ Պ Ջ Ռ Ս Վ Տ Ր Յ Ի Փ Ք Օ Ֆ

Ա Ք Ա Ղ Ա Ղ

Աքաղաղը կանչում է—

Ծուղրուղո՛ւ... դու—դու—դու...

Պառաւ նանը զարթնում է...

Տա—տա—տա... պա—պա—պա...

Աքլար, ինչո՞ւ կանչեցիր,

Ինչո՞ւ նանին զարթեցրիր,

Ախ դու—դու, ա՛յ ջու—ջու...

Ախ նանի, ջան նանի,

Մեզ մի վեր կացնի.

Թող մի քիչ էլ մընանք,

Քնից լաւ կշտանանք.

Աքլարը շուտ է կանչում,

Աքլարը չի ամաչում:

Ախ աքլար, վա՛յ աքլար,

Դու աղւէսի փա՛յ աքլար,

Ինչո՞ւ վաղ—վաղ կանչեցիր,

Ինչո՞ւ նանին զարթեցրիր.

Ախ դու—դու, ա՛յ ջու—ջու...

Ժամից բարձր, քնից քաղցր ոչինչ չկայ—
—երեխի համար:

ԽԵԼՕՔ ԳԼՈՒԽԸ

Բերանն ասեց.—Ես ամեն ինչ կուտամ կըխամ:

Գլուխն ասեց.—Հը՛մ...

Լեզուն ասեց.—Ես ինչ ուզենամ, կասեմ, կըխօսեմ:

Գլուխն ասեց.—Հը՛մ...

Ձեռներն ասեցին.—Մենք ամեն ինչ կըշինենք, կը-
քանդենք:

Գլուխն ասեց.—Հը՛մ...

Ոտներն ասեցին.—Մենք ամեն տեղ կերթանք, ման
կըգանք:

Գլուխն ասեց.—Հը՛մ...

Բերանն ու լեզուն, ձեռքերն ու ոտները ասեցին
գլխին.

—Ինչո՞ւ ես «հը՛մ» անում:

Գլուխը պատասխանեց.—Ինչ անէք—չանէք, առաջ
ինձ պիտի հարցնէք:

Ոտներն ու ձեռները կուչ եկան, բերանը մնաց բաց,

իսկ լեզուն կակազելով ասեց.

—Հա՛... ըլլողորդ է ասում գըզըլուլուխը...

Ոտքով ման եմ գալիս, ձեռքով աշխատում,

Աչքովըս տեսնում եմ, ախանջով լսում.

Իսկ իմ չարն ու բարին, իմ լաւն ու վատը

Ո՛վ է իմանում.

—Խելօք գլուխս:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՏԻԷՐ

Արև, արև, եկ, եկ,

Նախշուն քարին վէ՛ր եկ.

Նախշուն քարին տիտիկ^{*)} արա,
Մեր ոչխարին մտիկ արա,
Իսկ գառներին ճիտիկ^{*)} արա,
Որ գայլը գայ՝ տուտիկ^{*)} արա:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՔ

Արև, արև, եկ եկ,
Զիզի քարին վէր եկ:
Սև—սև ամպեր հեռացէք,
Արևին ճանապարհ տրուէք.
Թողէք դա գայ մեզ մօտ,
Դրա լոյսին ենք կարօտ:
Կարմիր արև եկ, եկ,
Նախշուն քարին վէր եկ:

Արևը յաղթեց ամպերին,
Շողքը ձրգեց սարերին,
Զիզի քարը, տես—տես,
Պապըղում է ոսկու պէս:
Սիրուն արև, միշտ եկ,
Զիզի քարին վէր եկ:

ՄՐՋԻՒՆՆ ՈՒ ԼՈՒՆ

Մրջիւնն ու լուն եղբայրացան և միասին գնացին
գաշտ զբօսներու: Այդտեղ դրանք դէմ առան մի առևի:

Լուն ասեց.—Ես մի ոստիւնով
կարող եմ թռչել առևի
միւս կողմը, իսկ դու ի՞նչ
կանես:

—Ես էլ կարող եմ ցատկել,
ասեց Մրջիւնը:

Լուն կուչ եկաւ, բոլոր ուժը հաւաքեց ու յանկարծ

^{*)} Մանկական բառեր են.—տիտիկ արա=նստիր: ճիտիկ արա=զըգւիր: Տուտիկ արա=ծեծիր:

թռաւ առևի միւս կողմը: Մրջիւնը նոյնպէս բոլոր ուժը
հաւաքեց, ցատկեց ու ընկաւ առուն: Նրա բախտիցը ջրի
մէջ մի թռվի խոտ կար բռնած, ընկաւ խոտի վրայ և
խեղդւելուց ազատւեց, բայց տեսաւ որ չըպիտի կարողա-
նայ ցատկել միւս կողմը, կանչեց Լուն եղբօրը և ասեց.

Սիրելի եղբայր, ջուրը կրմեծանայ ու ինձ կըխեղդի,
մի ճար արա, այս փորձանքիցն ինձ ազատիր:

Լուն թռչկոտելով հասաւ խողին ու ասեց.

Խողիկ—խողիկ, մազիկ
տուր, մազից շինեմ մի
պարան. պարանը գցեմ ա-
ռուն, Մրջիւն եղբօրս ա-
զատեմ:

Խողը պատասխանեց.—Եթէ ինձ համար կաղին կը-
բերես...

Լուն թռչկոտելով հասաւ կաղնի ծառին ու ասեց.

Կաղնի—կաղնի, կաղին
տուր, կաղինը տամ խողիկին,
խողիկն ինձի մազիկ տայ,
մազից շինեմ մի պարան,
պարանը գցեմ առուն, Մր-
ջիւն եղբօրս ազատեմ:

Կաղնին պատասխանեց.—Եթէ ագռաւին իմ վրայից
կըքչես... Լուն թռչկոտելով ագռաւին հասաւ և ասեց.

Ագռաւ—ագռաւ կաղնուն
թող, կաղնին ինձի կաղին
տայ, կաղինը տամ խողիկին,
խողիկն ինձի մազիկ տայ,
մազից շինեմ մի պարան,
պարանը գցեմ առուն, Մր-
ջիւն եղբօրս ազատեմ:

Ագռաւը պատասխանեց.—Եթէ ինձ համար հաւի ձա-
գիկ կըբերես... Լուն թռչկոտելով հասաւ հաւին և ասեց.

Հաւիկ—հաւիկ, ձագիկ տուր,
ձագիկը տամ ագռաւին, ագ-
ռաւը քաշւի կաղնուց, կաղ-
նին ինձի կաղին տայ, կա-
ղինը տամ խոզիկին, խոզիկին
ինձի մագիկ տայ, մագից

շինեմ մի պարան, պարանը գցեմ առուն, Մըջիւն եղբօրս
ազատեմ:

Հաւը պատասխանեց.—Եթէ ինձ համար կուտ կը-
բերես... Լուն թռչկոտելով հասաւ ցորնահորի մօտ և
ասեց.

Հորիկ—հորիկ, կուտիկ տուր,
կուտիկ տանեմ հաւին տամ,
Հաւիկն ինձի ձագիկ տայ,
Ձագիկը տամ ագռաւին,
Ագռաւը քաշւի կաղնուց,

կաղնին ինձի կաղին տայ, կաղինը տամ խոզիկին, խո-
զիկն ինձի մագիկ տայ, մագից շինեմ մի պարան պա-
րանը գցեմ առուն, Մըջիւն եղբօրս ազատեմ:

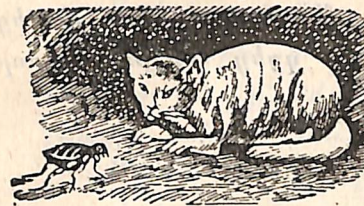
Հորը պատասխանեց.—Եթէ մուկն ինձանից կըհե-
ռացնես... Լուն թռչկոտելով հասաւ միւսնը և ասեց.

Մուկիկ, հորին մի դիպչիր,
Որ հորիկն ինձ կուտիկ տայ,
կուտիկ տանեմ հաւին տամ,
Հաւիկն ինձի ձագիկ տայ,
Ձագիկը տամ ագռաւին, ագ-

ռաւը քաշւի կաղնուց, կաղնին ինձի կաղին տայ, կա-
ղինը տամ խոզիկին, խոզիկն ինձի մագիկ տայ, մագից
շինեմ մի պարան, պարանը գցեմ առուն, Մըջիւն եղբօրս
ազատեմ:

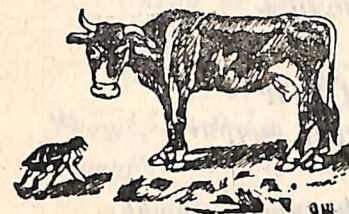
Մուկը պատասխանեց.—Եթէ ինձ կատուից կազա-
տես... Լուն թռչկոտելով հասաւ կատուին և ասեց.

Կատուիկ—կատուիկ, թող
մուկին, մուկը քաշւի հո-
րիցը, որ հորիկն ինձ կու-
տիկ տայ, կուտը տանեմ
հաւին տամ, հաւիկն ինձի
ձագիկ տայ, ձագիկը տամ
ագռաւին, ագռաւը քաշւի

կաղնուց, կաղնին ինձի կաղին տայ, կաղինը տամ խո-
զիկին, խոզիկն ինձի մագիկ տայ, մագից շինեմ մի պա-
րան, պարանը գցեմ առուն, Մըջիւն եղբօրս ազատեմ:

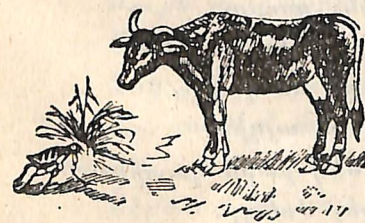
Կատուն պատասխանեց.—Եթէ ինձ համար կաթ կը-
բերես... Լուն թռչկոտելով հասաւ կովին և ասեց,

Կովիկ—կովիկ, կաթիկ տուր,
կաթը տանեմ կատուին տամ,
Կատուն մուկին չըդիպչի,
Մուկը քաշւի հորիցը,
Որ հորիկն ինձ կուտիկ տայ,
կուտիկ տանեմ հաւին տամ,

հաւիկն ինձի ձագիկ տայ, ձագիկը տամ ագռաւին, ագ-
ռաւը քաշւի կաղնուց, կաղնին ինձի կաղին տայ, կաղինը
տամ խոզիկին, խոզիկն ինձի մագիկ տայ, մագից շինեմ
մի պարան, պարանը գցեմ առուն, Մըջիւն եղբօրս ա-
զատեմ:

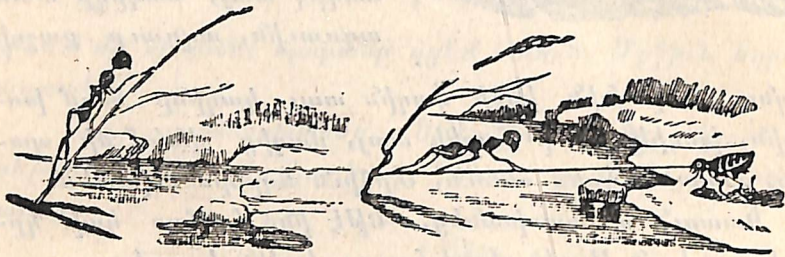
Կովը պատասխանեց.—Եթէ ինձ համար խոտ կըբե-
րես... Լուն գնաց դաշտից մի խորոմ խոտ քաղեց բերաւ
կովին տըլաւ:

Կովը նրան կաթ տըլաւ,
կաթը տըլաւ կատուին,
Կատուն հաշտեց միւսն
հետ, մուկը հորին չըդի-
պաւ, հորը լըւին կուտ
տըլաւ, կուտը տարաւ հա-

ւիկին, հաւը նրան ձագ տըլաւ, ձագը տարաւ ագռաւին,

ազոաւը թողեց կաղնուն, կաղնին էլ կաղին տըւաւ, կաղինը խողին տըւաւ, խողիկը մի մազ տըւաւ, մազիցը պարան շինեց, պարանը կամուրջ գցեց Մըջիւն եղբօրն անցկացրեց:

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԵՐԳ

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է կերել այգին.

Գնացին, տեսան՝ այծն է կերել այգին:

Այծն ու այգին.

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է կերել այծը.

Գնացին, տեսան՝ գայլն է կերել այծը:

Գայլն ու այծը, այծն ու այգին.

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է կերել գայլը.

Գնացին, տեսան՝ սուրն է կերել գայլը:

Սուրն ու գայլը, գայլն ու այծը,

Այծն ու այգին.

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է կերել սուրը.

Գնացին, տեսան՝ ժանգն է կերել սուրը:

Ժանգն ու սուրը, սուրն ու գայլը,

Գայլն ու այծը, այծն ու այգին,

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է կերել ժանգը.

Գնացին, տեսան իւղն է կերել ժանգը:

Իւղն ու ժանգը, ժանգն ու սուրը,

Սուրն ու գայլը, գայլն ու այծը,

Այծն ու այգին.

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է կերել իւղը.

Գնացին, տեսան՝ մուկն է կերել իւղը:

Մուկն ու իւղը, իւղն ու ժանգը,

Ժանգն ու սուրը, սուրն ու գայլը,

Գայլն ու այծը, այծն ու այգին.

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է կերել մուկը.

Գնացին, տեսան՝ կատուն է կերել մուկը:

Կատուն ու մուկը, մուկն իւղը,

Իւղն ու ժանգը, ժանգն ու սուրը,

Սուրն ու գայլը, գայլն ու այծը,

Այծն ու այգին.

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է տարել կատուն.

Գնացին, տեսան՝ հարսն է տարել կատուն:

Հարսն ու կատուն, կատուն ու մուկը,

Մուկն ու իւղը, իւղն ու ժանգը,

Ժանգն ու սուրը, սուրն ու գայլը,

Գայլն ու այծը, այծն ու այգին,

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է տարել հարսը.

Գնացին, տեսան՝ փեսան է տարել հարսը:

Փեսան ու հարսը, հարսն ու կատուն,

Կատուն ու մուկը, մուկն ու իւղը,

Իւղն ու ժանգը, ժանգն ու սուրը,

Սուրն ու գայլը, գայլն ու այծը,

Այծն ու այգին.

Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի զատիկ:

Գնացէք, տեսէք՝ ո՞վ է տարել փեսան.

Գնացին, տեսան՝ Տէրն է տարել փեսան:

Տէրն ու փեսան, փեսան ու հարսը,

Հարսն ու կատուն, կատուն ու մուկը,

Մուկն ու իւղը, իւղն ու ժանգը,
 ժանգն ու սուրը, սուրն ու գայլը,
 Գայլն ու այծը, այծն ու այգին.
 Ձեզ բարի—կենդան, մեզ բարի գատիկ:

Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ւ Կ

Օհանն ու Վանին հանելուկներ էին առաջարկում միմեանց: Հեշտ հանելուկները երկուսն էլ գտնում էին, իսկ դժւարի համար, որ չէին կարողանում գտնել, զանազան քաղաքներ էին ընծայում առաջարկողին, որ նա բանայ հանելուկը: Ահա օրինակ.

—Վանի, աբա ասա. այն ի՞նչն է, որ դուրսն արծաթ է, մէջը ոսկի:

—Դիտեմ, այդ ձուռն է, որ դուրսը սիպտակ է, ներսը դեղին: Հիմա ես հարցնեմ:

«Անշուր ջաղաց, անկրակ բաղարջ». այս ի՞նչն է:

—Այդ մեղրահացն է: Դէ հիմա ես հարցնեմ:

—Այն ինչն է ի՞նչ—ճակը քար է, քար չէ, վրան քար է, քար չէ, խոտ կուտի, կով չէ, ձու կածի, հաւ չէ...

—Սպասիր մտածեմ: Ինչպէս թէ «վրան քար է», այդ ես լաւ չեմ հասկանում:

—Ի՞նչ կայ այդտեղ չըհասկանալու: Վերե ու ներքե,

կամ տակն ու գլուխը, կամ փորն ու քամակը քար է, բայց քար չէ:

—Յետո՞յ, համ խոտ է ուտում, համ էլ ձու ածում:

—Այո, այո... էլ մի երկարացնիլ, կամ թէ չէ, մի լաւ քաղաք տուր, ասեմ:

—Շատ լաւ, Երևանը քեզ:

—Երևանը շոգ է, չեմ ուզում:

—Ալէքսանդրապօլ. Նուխի. Շամախի. Բաքու. Ղուբա:

—Ձեմ ուզում, չեմ ուզում, չեմ ուզում...

—Ապա ո՞րն ես ուզում...

—Թիֆլիսը:

—Օհո, ի՞նչ ախորժակ ունիս... Թիֆլիսը չեմ տալ:

—Իմ ուզածը Թիֆլիսն է. չեմ տալ, ես էլ չեմ ասիլ:

—Այդ ի՞նչ հանելուկ է, որ ես դրա համար Թիֆլիսը քեզ տամ, կարժէ՞ արդեօք: Դէ լաւ, քեզ լինի:

—Դէ լսիր առաջ: Ուտեմ, խմեմ՝ Թիֆլիս. հագնեմ, մաշեմ՝ Թիֆլիս. ես մի քահլան ձի նստեմ, դու մի լըղրիկ ջորի, ես ուտեմ մածուն ու կաթ, սերն երեսին, իսկ դու...

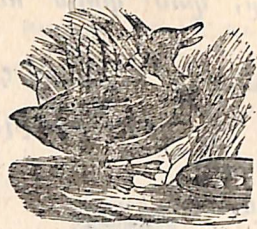
—Դէ, բաւական է ասա, եթէ ոչ՝ Թիֆլիսը յետ կը խլելեմ:

—Կրիան է, կրիան: Այն որ կանգնում ենք վրան, որ մեզ տանի պապոնց տուն, և ասում ենք. «Կօրա, կօրա, պապոնց տուն»...

—Դու էլ բան ասացիր... Պապոնցս տունը ես վազելով եմ գնում և ոչ թէ կրիայի քայլերով: Բայց ճիշտ է, որ նա քարի պէս պինդ պատեան ունի, ու համ խոտ է ուտում, համ էլ ձու է ածում: Բայց Թիֆլիսը շատ է դրա համար, դու թանգ ծախեցիր...

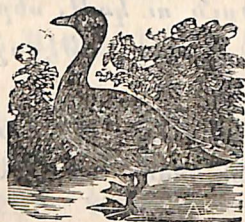

Օհանի կրիան է

Բ Ա Դ

Բազիկ—բազիկ, կարմիր թաթիկ,
Ո՞ւր ես գնում կամաց—կամաց,
Ձագուկներըդ չորս կողմդ առած.
—Ես գնում եմ ջուր գտնելու,
Ձագուկներըս լրանալու.
Ձագուկներըս մաքուր—մաքուր,
Իսկ ծոյլ տղայքն են աղտ ու մուր:

Ս Ա Գ

Սագիկ մագիկ, իմ սիրունիկ,
Ես քեզ կըտամ քաղցը կուտիկ,
Որ դու ուտես, շուտ մեծանաս,
Ուրախ ապրես, գրարձանաս:
Երբ մեծանաս, մեծ սագ դառնաս,
Ես կըխնդրեմ իմ մայրիկիս,
Որ նա ժողէ քո փեսուրներ
Եւ ինձ համար շինէ բարձեր:

ՍՐՏԱՅԱԻ ԱՂԶԻԿ

Մի փոքրիկ աղջկայ մայր հիւանդացել էր և բժիշկը
մի դառը դեղ էր արւել խմելու: Աղջիկը տեսնում է, որ
մայրը զըզւելով է խմում դեղը, ասում է.

—Մայրիկ, թող ես խմեմ քո փոխարէն:

ՀԻՆԳ ԶԳԱՅԱՐԱՆՔ

Ես աչքով տեսնում եմ, ախանջով լսում, քթով հոտ
եմ առնում, լեզւով ճաշակում. իսկ ցուրտն ու տաքը,
կոշտն ու կակուղը ինչո՞վ եմ զգում.

—Բոլոր մարմնովս եմ շօշափում:

Ա Ռ Ա Ի Օ Տ

Արեգակը դուրս է եկել պսպրդալով,
Շողքը հերթից ներս է ընկել շողշողալով.
Ծիտը ծառին կըչկըչում է ծըլւըլալով,
Ձորումն առուն քըչքըչում է վըշվըշալով.
Ծոյլ տղայի քունն է տարել խըռմփալով,
Կօշիկները շունն է տարել մըռմըռալով:

ԱՂՔԱՏԱՍԷՐ ՇՈՒՆԸ

Շունը պահպանում էր իր տիրոջ տունը: Նա տեսաւ մի մուրացկան բակումը կանգնած, սկսեց վրան հաչել:

— Սիրելի, ասեց աղքատը, բարի եղիր և խղճա՛ ինձ, ահա երկու օր է ոչինչ չեմ կերել:

— Ես էլ նրա համար եմ հաչում, որ տանեցիք լսեն ձայնս և քեզ բաժին բերեն, — ասեց շունը:

— Եթէ այսպէս է, խնդրեմ ըռէիւրդ դէպի տունը դարձնես և այնպէս հաչես, — ասեց աղքատը, որ տնապահ շան աղքատասիրութեանը չէր հաւատում:

ԹԻԹԵՌԸ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿԸ

Մ Ա Ն Ո Ւ Կ

Սիրուն թիթեռ, ինձ ասա,
Թէ ինչո՞վ ես դու ապրում:
Ամբողջ օրը խաղում ես,
Ինչպէս է որ չես յոգնում:

Թ Ի Թ Ե Ռ

Սիրուն կանաչ գաշտերում
Ես ապրում եմ համարձակ,
Ծաղիկների հոտն անուշ
Իմ կերակուրս է միակ:

Բայց իմ կեանքը շատ կարճ է,
Հաւասար է մի օրի,
Հէնց որ անցնի ցերեկը,
Իմ արևն էլ կըմարի:

ՀԷՔԻԱԹԱՍԷՐ ԵՐԵՆԷՔ

Ձմեռն էր, գիշերը երկար: Գիւլնազ տատը գլուխը բարձի վրայ դրած՝ ննջում էր: Երեխէքը վրայ թափեցին, քունը փախցրին, որ իրանց համար մի հէքիաթ ասի. նա էլ սկսեց.

— Էլէլ է չի էլէլ՝ մի արտուտիկ:

Կտուցը սուր՝ մեր Սուրիկի քթի նման:

Բըմբուլը խուճուճ՝ Արմիկի մազերի նման:

Թևերը փափրիկ՝ Արփիկի կոնների նման.

Ահա այսպէս սիրուն էր արտուտիկը:

— Բա ինձ նման ոչինչ չունէ՞ր, ասեց Վանին:

— Բա ի՞նձ, ձայն տըլաւ Հռիփսիկը:

— Ինձ էլ չասեցիր, տատիկ, լաց էլաւ Նա-
գիկը:

—Սպասեցէք, սպասեցէք, երեխէք, դեռ չեմ վերջացրել, ամենքիդ էլ բաժին կը հասնի,—ասեց տատիկը և շարունակեց.

—Աչիկներն այնպէս նախշուն էին, ինչպէս Վանինի աչքերը:

—Կատարն այնպէս կարմիր էր, ինչպէս Հռիփսիկի թըշերը:

—Ոտներն այնպէս բարակ էին, ինչպէս Նազիկի մատները:

—Ես ոտները չեմ ուզում, գանգատուեց Նազիկը:

—Բա ի՞նչը կուզես, Նազիկ: Եթէ «տոտիկներ» ասեմ, կ'ըզես,—ասում է տատիկը:

—Ձեմ ուզում, ոչ ոտները կուզեմ, ոչ տոտիկները, ես աչիկներն եմ ուզում:

—Աչիկներն ինձ է տըւել տատիկը, քեզ չեմ տալ, գոչեց Վանին:

—Նազիկ, կուզե՞ս, կատարը դու վեր առ, տոտիկները ես կը վեցնեմ, ասեց Հռիփսիկը:

—Ձեմ ուզում, ես աչիկներն եմ ուզում, պընդեց Նազիկը:

—Վանի, դու կատարը վերցրու, ես տոտիկները, իսկ Նազիկը՝ աչիկները, խնդրեց Հռիփսիկը, որ ամեն կերպ աշխատում էր հաշտութիւն ձգել:

—Ի՞նչ եմ անում կատարը, տատիկն ում ինչ որ տըւել է, այն է նրանը, պնդեց Վանին:

—Ճշմարիտ է ասում Վանին, ամեն կողմից գոչեցին երեխէքը:

Նազիկը գոհ չըմնաց և վէճը երկար շարունակեց, բայց տատիկը չէր լսում, նա գլուխը դրել էր բարձին և քնել, էլ չէին կարող զարթեցնել, վեր կացան իրանք էլ մտան տեղները:

Միւս երեկոյին երեխէքը էլի հաւաքուեցին տատիկի մօտ, որ լսեն հէքիաթի շարունակութիւնը: Նա էլ սկսեց.

—Անցած գարնանը մեր պարտիզի ծառի վրայ մի սիրուն կըկու կար: Ես նստած էի ծառի տակին, և դուք մէկ-մէկ եկաք ինձ մօտ:

Երբ որ Սուրիկը ներս մտաւ, կըկուն կանչեց. —Կո՛ւ-կո՛ւ:

Եկաւ Արմիկը, կանչեց.—Պո՛ւ-պո՛ւ:

Եկաւ Արփիկը, կանչեց. Տո՛ւ-տո՛ւ:

Եկաւ Հռիփսիկը, կանչեց.—Գո՛ւ-գո՛ւ:

Եկաւ Վանին, ասեց.—Բո՛ւ-բո՛ւ:

Եկաւ Նազիկը, կըկուն էլ ոչինչ չասեց, թըռաւ, գնաց:

—Օ՛խ, ծի, Նազիկ, ծի, ծի, կըկուն քեզ համար ոչինչ չի ասել... միաբերան գոչեցին երեխէքը և ջրգրեցրին Նազիկին:

Նազիկը շատ նեղացաւ, թէ ինչու կըկուն նրա համար ոչինչ չի ասել և սկսեց լաց լինել:

Տատիկն ասեց.—Նազիկ, գիտե՞ս ինչու կըկուն քեզ համար բան չասեց. նա վախեց քեզանից: Ինչ որ ասէր, դու չըպիտի հաւանէիր, ուրիշն էլ իրանք քեզ չէր տալ, ինչպէս անցած երեկոյին:

—Տառիկ ջան, տառիկ, որ մէկ էլ կըկուն
գայ, ասա՛ ինձ համար էլ մի բան ասի, ինչ էլ որ
ասի, ես կընդունեմ,—աղաչեց Նազիկը և այնու-
հետև շատ խելօքացաւ։

Պ Ս Ա Կ Ն Ե Ր

Վ Ա Ր Դ

Վարդ ծաղկին լինինք նման
Եւ օրինակ հեղութեան,
Թող վարդը հանգստանայ
Մեր մատաղ սրտի վրայ։

Կ Ա Ղ Ն Ո Ւ Ո Ս Տ

Կանաչ խոտը դաշտերի
Մեր սրտին է սիրելի.
Թող ոստը կաղնի ծառին
Պսակ լինի մեր գլխին։

Մ Ա Ն Ո Ւ Շ Ա Կ

Ազնիւ, սիրուն մանուշակ,
Համեստութեան օրինակ,
Տուր մեզ ծաղիկ գեղեցիկ,
Քո բնքոյշ հոտն անուշիկ։

Կանաչ կարմիր պսակին
Թող միանանք միասին,
Եւ յոյսերըս յաւիտեան
Մեզնից լինի անբաժան։

ՈՒԼԵՐՆ ՈՒ ԳԱՅԼԸ

Լինում է չի լինում՝ մի այծ։ Այս այծը ան-
տառումը մի տնակ է շինում և իր փոքրիկ ուլերի
հետ բնակում նրանում։ Ամեն առաւօտ այծը դուրս
էր գնում արածելու, և գնալուց առաջ ասում էր
ուլիկներին.

—Որդիք, դուռը պինդ փակեցէք, հանգիստ
կացէք, և դրսից ով որ գալու լինի, դուռը բաց
չանէք։ Իսկ դաշտից վերադառնալիս պոզերով բա-
խում էր տնակի դուռը և ասում.

Չալիկ-մալիկ ուլիկներ,
Չալալաւորիկ այծիկներ,
Ելէք դուռը բաց արէք,
Բերաններդ թաց արէք,
Ես ձեզ համար կուրծքս լի
Կաթ եմ բերել իւղալի։

Ուլերը բաց են անում դուռը, մայրը ծիծ է տալիս նրանց, կրկին գնում արածելու:

Այս ամենը տեսնում ու լսում է գայլը: Նա մտքումը դնում է, որ ուլերին խաբելով՝ ներս մտնի նրանց տնակը: Մի օր, երբ մայրը դուրսն է լինում, գայլը գալիս է կամաց-կամաց, թաթով զարկում է դռանը և ասում.

Չալիկ-մալիկ ուլիկներ,
Չալալտուրիկ այծիկներ,
Ելէք դուռը բաց արէք,
Բերաններդ թաց արէք,
Ես ձեզ համար կուրծքս լի
կաթ եմ բերել իւղալի:

Ուլերը մի լաւ ականջ են դնում և հասկանում են, որ դուռը բախողը իրանց մայրը չէ, և պատասխանում են.—Դու մեր մայրը չես. մեր մօր ձայնը քաղցր է ու բարակ, իսկ քո ձայնը հաստ է ու խռպոտ. մեր մայրը դուռը պոզերովն է բախում, իսկ դու չանգրտում ես ճանկերովը: Մի քիչ սպասիր, ահա մեր մայրը կըգայ, քաջ Բօղարն էլ հետը:

Բօղար շան անունը որ լսում է գայլը, իսկոյն հեռանում է սուս ու փուս:

Ուլերի մայրը գալիս է, գովում է ուլիկներին և ասում. «Դուք լաւ էք արել, որդիք, որ դուռը բաց չէք արել, եթէ ոչ՝ նա ձեզ ամենքիդ էլ կուտէր»:

Կ Ո Ր Ա Ծ Հ Ո Ր Թ Ը

Ձիւն էր գալիս փաթիլ-փաթիլ,
Հետն էլ անձրև կաթիլ-կաթիլ,
Այդ միջոցին մի պառաւ կին
Հորթ էր պտրում դաշտի միջին:

Կովը եկաւ տաւարիցը,
Կուրծք ու ծրծեր կաթով լիքը,
«Հորթուկս ուր է», նա բառանչեց,
Խեղճ պառաւին լացացրեց:

Մինչդեռ այսպէս պառաւ ու կով
Ողբում էին լաց ու կոծով,
Յանկարծ լսեց մի բարակ ձայն,
Կովն իմացաւ, որ հորթն է այն:

Կովը վազեց բառանչելով,
Իսկ պառաւը տընքտընքալով,
Կորած հորթը մօրը գտաւ,
Լիք ծրծերը բերանն առաւ:

Ծրծեց բոլոր կաթն ու տկզեց,
Տանտիկնոջը բան չըթողեց,
Բայց պառաւը այս անգամին
Միրով ներեց չար հորթուկին:

ԱՆՏԱՌԻ ՄԱՆՈՒԿԸ

1

Անտառի խորքում մի ճօճ կար կապած և նրա մէջ մի մանուկ դրած: Լաց էր լինում մանուկը: Մայր չըկար մօտը, որ ծիծ տար, հայր չըկար, որ պահպանէր: Անտառումը մարդ չըկար:

Մի գթոտ պախրակով՝ կաթնալից կըծքով՝ եկաւ ճօճի մօտ իր հորթուկի հետ և տխուր ձայնով երեխին ասեց.

Սիրո՛ւն երեխայ, որք ես ֆնացել,
Քո անբախտ մօրը գերի են տարել.
Նա գնաց, կորաւ, էլ յետ չի գալու,
էլ ոչ մի անգամ քեզ ծիծ չի տալու:
Նա քեզ փաթաթեց լայն տերեւներով,
Ճօճի մէջ կապեց, «նանիկ» ասելով.
Նա լաց էր լինում աղի արցունքով,
Իր վերջին նանիկն ասում էր լալով.

«Մեծատերև թաթաշոր,
«Մանրատերև ոտաշոր,
«Քամին կանի՝ ժաժ կըտայ,
«Պախրէն կըգայ՝ ծիծ կըտայ»...

Ահա եկել եմ, որ քեզ ծիծ տամ ես,
Պահեմ պահպանեմ իմ հորթուկիս պէս:

2

Պախրան ծիծ տըլաւ երեխին, երեխան կշտացաւ ու քնեց: Պախրան իր հորթին թողեց երեխի մօտ, իսկ ինքը գնաց մօտերքում արածելու, որ կաթը շատացնի, և գայ երկուսին էլ ծիծ ասայ: Հորթը ֆնաց երեխի մօտ, օրօրեց նրան և նանիկ ասեց.—

Նանիկ արա, նանիկ, նանիկ.
Նանիկ արա, սիրո՛ւն մանկիկ.

Ահա կըգայ իմ մայրիկը,
Կուրծք ու ծրծեր կաթով լիքը.
Ամեն գետնի նա չի նստում,
Ամեն խոտից չի արածում,
Նա չի խմում ամեն ջրից,
Աղ չի լիզում ամեն քարից.
Նա սարէսար ման է գալիս,
Որք է գտնում ծիծ է տալիս.
Որտեղ որ է, ահա կըգայ,
Ինձ էլ, քեզ էլ կուշտ ծիծ կըտայ.
Նանիկ արա, նանիկ, նանիկ,
Նանիկ արա, սիրո՛ւն բալիկ...

Պախրան կուրծքը լիքը յետ դարձաւ արօտատեղից և ծիծ տըլաւ երեխին էլ, հորթին էլ:

Ով որ տարով կըմեծանայ, մեր երեխան օրով մեծացաւ: Շատ չանցաւ նա դուրս եկաւ ճօճիցը, մէկ օր չորեքթաթ տըլաւ, միւս օրը ոտքի կանգնեց, մի քանի անգամ սահեց, վայր ընկաւ, բայց շուտով ամրացաւ և սկսեց պախրի հետևից վազվզել:

3

Մի թագաւոր որդի չունէր. երագուն ասացին. «Թագաւոր, Աստուած քեզ մի որդի պիտի տայ անտառի խորքումը»:

Մէկ անգամ այս անգաւակ թագաւորը որսի գնաց իր որսորդների հետ: Շատ ման եկան, ոչինչ չըգտան, բայց որ հասան անտառի խորքը, այնտեղ մի պախրի հետք գտան և նրա մօտ մի երեխի ոտնատեղեր:

Ամենքը ֆնացին զարմացած և չէին հաւատում որ երեխի կըլինի ոտնատեղերը. բայց թագաւորն իսկոյն յիշեց իր երագը և հրամայեց որսորդներին, որ երեխի հետքը քնեն և ուր որ լինի՝ գտնեն նրան:

Որսորդները գնացին և երկու ժամ չանցած, մի սիրուն տղայ բերին թագաւորի մօտ և պատմեցին, թէ ինչպէս գտան նրան պախրի ծիծը ծըծելիս:

Թագաւորը շատ ուրախացաւ, երեխին գրկեց, համբուրեց և անունը գրաւ Պախրատուր: Պախրատուրը մեծացաւ Թագաւորի պալատումը, լաւ ուսում առաւ, վերջը դառաւ Թագաւոր և մեծ զօրքով գնաց իր մօրն ազատեց գերութիւնից:

ՈՐԲԻ ՊԱՀՈՂՆ ԱՍՏԻԱԾ Է

Փայլուն արևը արդէն մայր մտաւ,
 Լուսինն էլ շուտով գնաց թաք կացաւ,
 Գիշերայ մութը աշխարհս պատեց
 Եւ աշնանային ցուրտ քամին փչեց:

Ամեն մարդ քաշւեց իր տունը մտաւ,
 Ամեն երեխայ մօր գիրկն ընկաւ,
 Միայն խեղճ որբը, որ չունէր հայր, մայր,
 Ոչ մի ազգական, ոչ քոյր, ոչ եղբայր,
 Ոտքերը բոբիկ, տկո՛ր ու քաղցած,
 Մի տան պատի տակ մնաց կուշ եկած:

Բարի տան-տէրը, վերեւից նայեց,
 Մեր թշուա որբին ներս հրաւիրեց,
 Եւ այնուհետեւ տարաբախտ տղան
 Ունէր իր համար տէր ու տիրական:

ԳԻԻԼՆԱԶ ՏԱՏԻ ԹՈՌՆԵՐԸ

Մէկ անգամ Գիւլնազ տատին շրջապատեցին իր թոռները և ստիպեցին, որ տատը թռչնիկներ շինէ նրանց:

Տատն էլ վեր առաւ փոքրիկներից մէկին, դրաւ ծնկան վրայ, երկու ձեռքերից բռնեց և վեր ու վայր թափ տալով երգեց.

Ղո՛ւ—ղո՛ւ—ղո՛ւ, ա՛—դու—դո՛ւ.

Նա՛կ, նա՛կ, ա—դու—նա՛կ, թը՛ռռռ...

Յետոյ մի ուրիշն ընկաւ տատիկի գիրկը և ասեց.

—Տատիկ ջան, տատիկ, ինձ էլ մի կաշաղակ շինե՛ս...

Տատիկը նրան էլ դրաւ ծնկներին և առաջւան պէս երգեց.

Չա՛—չա՛—չա՛, կա՛—չա՛—չա՛,

Ղա՛կ, դա՛կ, կա—չա—դա՛կ, թը՛ռռռ...

—Տատիկ ջան, տատիկ, ինձ էլ մի ծիտիկ շինե՛ս, ասեց ամենից փոքրիկը:

Տատիկը նրան էլ վեր առաւ և վեր ու վայր թըռցնելով՝ երգեց.

Ծիտ եմ, ծիտ եմ, ծըլըլում եմ,

Ծի՛ւ, ծի՛ւ, ծի՛ւ.

Ոստոստում եմ, թռչկոտում եմ,

Տի՛ւ, տի՛ւ, տի՛ւ.

Արի, թևիկ, արի, փետրիկ,

Որ ես դառնամ փոքրիկ ծիտիկ,

Փոքրիկ ծիտիկ, պիծիկ—միծիկ, թը՛ռռռ...

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽԱՂ

Պ Ա Ռ Ա Ի Ը

Ջո՛ւ--Ջո՛ւ--Ջո՛ւ--Ջո՛ւ, իմ վառիկներ,
Սիրուն ճուտեր, հաւ մարիկներ,
Ոսկեփետուր աքլարիկներ,
Եկէ՛ք կերէ՛ք ձեր հատիկներ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ

Ձար փխիկը մօտ է գալիս,
Սև ձագին է մտիկ տալիս,
Թաթը մեկնեց, վզից բռնեց,
Աքաղաղներ, հաւ մարիկներ,
Պահպանեցէ՛ք ձեր ճուտիկներ:

ԱՔԱՂԱՂՆԵՐ

Հասէ՛ք, հասէ՛ք, օգնեցէ՛ք,
Ձար փխիկին պատժեցէ՛ք:

Հ Ա Ի Ե Ր

Ժողովւենք, միանանք,
Ձար փխիկին վրայ տանք:

Բ Ո Ղ Ո Ր Ը

Տեսա՛ք, տեսա՛ք ինչ եղաւ,
Գող կատուն որ մեզ տեսաւ,
Խիստ վախեցաւ ու փախաւ,
Ուրեմն ապրենք միասին,
Որ մօտ չըգայ թշնամին:

Հ Ա Ի

Ինչո՞ւ աքլարը կանգնած է բակում, պինդ-պինդ կանչում է իր կուկուրիկուն.— Էնդուր որ վաղուց արեն է ծագել, բայց ծոյլ եերեխան քնից չի դարձել: Դեռ չի վեր կացել, աղօթքն արել, դպրոցի դասը դեռ չի սովորել: Կանչում է աքլարն իր կուկուրիկուն, աղայոց պարտքը միտներն է ձգում:

Հարսի հաշիւը

Երկուշաբթի հաց կըթըխեմ, երեքշաբթի 102 կըթըրջեմ, չորեքշաբթի լըւացք կանեմ, հինգշաբթի կար կըկարեմ, ուրբաթ օրը պաս կըկենամ, շաբաթ օրը ժամ կըզնամ, լոյս կիրակի փռանց-փռանց՝ (հաղիւհաղ) կըզարդարւիմ, կերթամ հօրանց:

Չորս եղանակ

Մարտը տալիս է ձնծաղիկ,
Ապրիլը կապոյտ մանուշակ,
Մայիսին բացւում է վարդը,
Սոխակը երգում անուշակ:
Յունիսը մեզ խոտ է տալիս,
Իսկ յուլիսը առատ ցորեն,
Օգոստոսը տանձ ու խնձոր,
Եւ ուրիշ շատ հասուն մրգեր:
Սեպտեմբերը մեզ տալիս է
Խաղողի բոլոր տեսակը,
Հոկտեմբերը կարմիր գինի,
Նոյեմբերը բոզին ու տակը:
Դեկտեմբերին ձիւն է գալիս,
Յունւարին ծածկւում սար ու ձոր,
Փետրւարին սկսւում է
Փոփոխակի ցուրտ ու տաք օր:

Ահա այսպէս բոլոր տարին
Թաւալուում է չորս շրջանում,
Այս պատճառով չորս ժամանակ,
Չորս եղանակ է մեզ բերում:

Տարւայ ամիսները

Յունւար, փետրւար, մարտ, ապրիլ, մայիս, յունիս,
յուլիս, օգոստոս, սեպտեմբեր, հոկտեմբեր, նոյեմբեր,
դեկտեմբեր:

Գ զ ա լ - փ ո խ

Ամառն էր: Հունձն ընկել էր: Մէկ լօռեցի ու մէկ աշ-
տարակցի միասին հունձ էին անում: Ճաշի ժամանակ
նրանց համար մածուն բերին մի մեծ մաթրաթով, բայց
երկու գդալի տեղ մէկն էին բերել:

Երբ որ մածնի բրթուճը պատրաստեցին, աշտարակ-
ցին ասեց.

—Գդալը մէկ հատ է. արի գդալ-փոխ անենք, գդալ-
փոխ ուտենք:

Լօռեցին չրհամաձայնեց, ասեց.

—Թող ես գդալով ուտեմ, դու ձեռով կեր:

—Ոչ, պատասխանեց աշտարակցին: Որովհետեւ գդ-
ալ-փոխ չես ուզում, արի մէկ բան ասեմ, այնպէս ա-
նենք: Ով որ մեզանից եօթը գիւղի անուն տայ վրայ
վրայ, շուտ-շուտ, գդալով նա ուտի:

—Լաւ. առջ ես կասեմ. ասեց լօռեցին ու սկսեց:

—Հլէ, Լճ...ռի, հլէ, Ո՛ւ...զոն...լաւ...

Լօռեցին միայն երկու գիւղի անուն տրւաւ, այն էլ

չըկարողացաւ շուտ-շուտ ասել ու սուս կացաւ. յետոյ աշ-
տարակցին սկսեց, և կարկուտի պէս վրայ տրւաւ.

Ուշի—Ուշական

Փարպի—Բիւրական

Թալին—Թալիշ—Մաստարա

Գդալի պոչը դէսն արա

Ասեց ու դալն առաւ լօռեցու ձեռքիցը: Լօռեցու
բերանը մնաց բաց. բայց էլ ինչ կարող էր անել. խաղը
տանուլ էր տրւել:

Արհեստ ընտրող մանուկը

Թորոսի որդին մի ծոյլ տղայ էր, ոչ գիւր էր սով-
բում և ոչ մի արհեստ:

—Ի՞նչ արհեստ սովրեմ.—փրնթփրնթում էր նա. կլեկ-
չութիւնը շատ լաւ արհեստ է, բայց բոբիկ ոտքով, ամա-
նում կանգնել, արագ պտրտել, դա այնքան հեշտ չէ:
Աւելի հեշտ է փուքսի փշելը, բայց այդ իմ ձեռքում եր-
կար չեն թողնիլ: Վարպետ էլ դառնամ, ինչ եմ անելու,
պէտք է մատներով փոքր ինչ բամբակով տաք-տաք պղն-
ձին նաշադիր քսեմ, ձեռքերս այրեմ: Չէ, այդ իմ բան չէ:

—Դարբնի մօտ կերթամ, այնտեղ էլ փուքս կայ,
ձմեռն էլ տաք է, բայց մեծ ուժ պէտք է այդ գործի
համար. անագին մուրճով երկաթը ծեծել, որ նա տա-
փակի,—ես այդ չեմ անիլ, ինչ կուզի լինի:

—Նալբանդը լաւ է: Մեխի ծայրը սրել և պայտեր
շտկել. այդ շատ դժւար չէ, բայց մէկ ամեհի ձիու ոտք
բռնել, ծնկանը դնել—երկիւղալի է. ձիու աքացին իմ
ընկերների ապտակից թունդ է: Չէ, իմ կարծիքով դա
լաւ արհեստ չէ:

—Դերձակութիւնը մաքուր արհեստ է, լաւ միտս ըն-
կաւ: Բայց ինչ եմ ասում. ամբողջ օրերով ծալպատիկ
նստել, գլուխ քաշ գցած կարել ու կարել, ոչ խաղալ
կրնի և ոչ վազվզել: Չէ, դա էլ բան չէ:

—Ինչու չըզնամ որմնադիր դառնամ, բարձր պատե-
րի ծայրերին կանգնեմ, այնտեղից կանչեմ.—«Քար ու
կիր տըւէք, աղիւս ձգեցէք»։ Այսպէս կը գոռամ և կը հրա-
մայեմ, որ աշխարհք տեսնի, թէ ես վարպետ եմ, գործս
լաւ գիտեմ։ Բայց վայ թէ յանկարծ այդ բարձր տեղից
ստքս սկընդի և թըմփալով ներքև գլորւիմ։ Չէ, այդ հեշտ
գործ չէ և ոչ իմ բանն է։

Երևի չըկայ այնպիսի արհեստ որ ես հաւանեմ, գը-
նամ սովորեմ։ Թէ հիւսն դառնամ, ոտքս կը կտրեմ։ Կօշ-
կակար դառնամ, ձեռքս կը ծակեմ։ Ոսկերիչ դառնամ,
մասնեքս կայրեմ։ Թէ բրուտ դառնամ, ցեխ պիտի կոխ
տամ, վարժարան գնամ, գիր պիտի սովորեմ։ Չէ, իմ
կարծիքով ամենից լաւ է՝ ոչինչ չըշինեմ, ոչինչ չըսով-
րեմ։ Բայց այնուհետեւ ես ի՞նչ կը դառնամ։

Ծ ո յ Լ ա ղ Ջ Ի Կ

Բանն ի՞նչ կանեմ, կեղտոտ է,
Բամբակը կորիզոտ է.
Մետաքս պիտի որ մանեմ,
Մաստակ պիտի որ ծամեմ,
Կտերը տիտիկ*) անեմ,
Անցնողին մտիկ անեմ,
Ուտեմ, խմեմ,
Մթնի, քնեմ։

Ա ո ա ծ ն ե ր

Իմացողին մին, չիմացողին հազար ու մին։—Իմացո-
ղին մէկ ասա, չիմացողին հա կանց, հա անաս։—Սեփն սա-
պոնն ինչ անի, խեփն խրատն ինչ անի։—Ով որ երգի ա-
մառը, նա պար կը գայ ձմեռը։—Մի բաժակ ջուր, ով ու-

*) Կտերը տիտիկ անել—տանիքին—կտրին նստել։

զի՛ տուր։—Էսօրեայ փուշը, էգուցեայ նուշը։—Հացն ու-
տելով, բանն անելով։—Ապրել կայ՝ երկաթ է, ապրել կայ՝
արծաթ է։—Ձրւի գողը ձիու գող կը դառնայ։—Տաշած
քարը գետնին չի մնալ։—Ծերանաս, ծերի պատիւն իմա-
նաս։—Կուշար քաղցածին մանր կը բերթի։

Պ ա ո ա լ ն ու ա յ ծ ր

Կար չըկար երբեմն
Մի աղքատ պառիկ,
Ունէր մեր պառաւը
Կաթնատու այծիկ.
Չալիկ մալիկ,
Կաթնատու այծիկ։
Պառաւը ձմեռը
Այծիկը պահեց,
Իր բերնի պատառը
Նըրա հետ կիսեց.
Սիրով յօժար
Նըրա հետ կիսեց։
Երբ որ ձիւնը հալեց,
Բըսաւ կանաչ խոտ,
Պառաւն իր այծիկը
Դուրս տարաւ արօտ.
Ուրախ—գըլարթ,
Դուրս տարաւ արօտ։
Թանձր մառախուղը գետինը պատեց,
Պառաւի առջևից այծը կորցրեց։
Ափսոս, ափսոս,
Այծը կորցրեց։

Պառաւր լաց էլաւ, իսկ գայլը օռնաց,
Մոլորւած այծիկը բարձր մըկըկաց.

Մըկը՛կ, մըկը՛կ,

Այծը մըկըկաց:

Գայլն իսկոյն մօտեցաւ, այծին շալակեց.

Պառաւր հետեւից բարձրաձայն գոչեց.

«Հայ-հայ, վայ-վայ»,

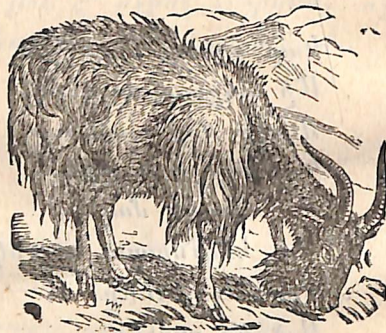
Բարձրաձայն գոչեց:

Խեղճը մնաց կանգնած, մի փունջ խոտ ձեռին,

Անմխիթար ձայնով կանչելով այծին.

«Ե՛կ,—եկ,—եկ,—եկ»:

Կանչելով այծին:

Ծառերի գանգատը

Մեր տըրած փայտից կրակ են անում, տուն տաքացը-
նում, թոնիրը վառում, կերակուր եփում, փափուկ հաց
թխում, ուտում կշտանում, բայց մեզ չեն յիշում, մեզ
չեն պահպանում, այլ անգուլթ կերպով մեզ կոտորում
են, մեզ փչացնում, ոչնչացնում:

Մեր գերաններից շինում են տներ, գոմեր, մարաք-
ներ, ժամեր ու վանքեր. մեր տախտակներից յատակ,
առաստաղ, աթոռ, պահարան, սեղան, նստարան, դուռ
ու պատուհան, և այլ շատ տեսակ կահ ու կարասիք:
Բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն պահպանում, այլ անգուլթ
կերպով մեզ կոտորում են, մեզ փչացնում, ոչնչացնում:

Մեր գերաններից ու տախտակներից կամուրջ են
շինում՝ գետերով անցնում. սայլեր են շինում, ամեն ինչ
կրում. գուլթան են շինում՝ հողերը հերկում. լուծ, սա-
մի շինում՝ եզ, գոմէշ լծում. օրօրոց շինում՝ մանկիկ օ-
րօրում. նաւեր են շինում՝ ծովի մէջ լողում: Բայց մեզ
չեն յիշում, մեզ չեն պահպանում, այլ անգուլթ կերպով
մեզ կոտորում են, մեզ փչացնում, ոչնչացնում:

Ո՞վ չի տանձ կերել կամ կարմիր խնձոր. նուր ու
սերկէկիլ, կեռաս ու սալոր. դեղձ կարմրաթուշիկ, ծիրան
անուշիկ: Հապա խաղողը՞... և քանի՜ տեսակ. կանաչ ու
կարմիր, թուխ-թուխ ու սիպտակ, և այդ ամենը մար-
դիկն են ուտում: Բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն պահ-
պանում:

Խելօք մանուկներ, դուք որ մեծանաք, մեզ խնայե-
ցէք, մեզ պահպանեցէք և ձեր հանդերում, ձեր պարտէզ-
ներում ծառեր տնկեցէք:

Ծ ի ծ ե ո ն ա կ

Խեղճ ծիծեռնակը ամբողջ ցերեկը չի հանգստանում,
այլ միշտ թռչելով, դէս դէն ընկնելով՝ նիւթ է հաւաքում:
Նիւթ է հաւաքում խոտ ու կաւ կրում, իր բունը շի-
նում, բմբուլով լցնում, լաւ փափկացնում ու մէջը մտնում:

Մտնում է մէջը, երեք ձու ածում և երեք շաբաթ
վրան թուխս նստում, ձագուկներ հանում:

Փափիկ ձագերը դուրս եկան թէ չէ, մայրը թռու-
չում է, դէս ու դէն ընկնում, մօեղներ բերում, նրանց
կերակրում:

Մի քիչ ժամանակ որ անց է կենում, սիրուն ձագե-
րը թևաւորւում են, բնից դուրս թռչում և իրանց մօր
հետ ճանապարհ ընկնում, լայն-լայն դաշտերի, խոր-խոր
ձորերի, մութ անտառների, բարձր սարերի, կապոյտ ծո-
վերի վրայից անցնում, հեռու տեղ գնում:

Ձմեռն անցնում է, գարունը մտնում, մեր ծիծեռ-

նակը էլի գալիս է, իր բունը գտնում, ճշում, ծըլւըլում, քանդւածը շտկում, կարկատում, շինում, նոր ձւեր ածում, նոր ձագեր հանում, պահում մեծացնում, աշնան ժամանակ առաջւայ նման, ճանապարհ ընկնում,—լայն-լայն դաշտերի, խոր-խոր ձորերի, մութ անտառների, բարձր սարերի, կապոյտ ծովերի վրայից անցնում, հեռու տեղ գնում:

Մեղուն ու մարդը

Մեղուն մէկ անգամ հարցրեց իր տիրոջը.

—Քո կենդանիներից ո՞րն է ամենից օգտակարը:

—Գիտեմ, դու երևի կարծում ես, թէ ամենից օգտակարը դու ես, բայց սխալւում ես, պատասխանեց տէրը:

—Ի՞նչպէս, տէր, ո՞րն է այն կենդանին, որ ինձանից աւելի օգտակար է:

—Ոչխարը:

—Այդ հաշիւ չէ, տէր. ոչխարն իմ հասակակիցս չէ: Նա մի ահագին կենդանի է, իսկ ես մի միջատ եմ: Դու պէտք է ինձ իմ ընկերների հետ համեմատես:

—Շատ բարի. շերամը քեզ պէս փոքր է, բայց քեզանից շատ օգուտ է տալիս:

—Շերամը ո՞րն է:

—Շերամն այն իմաստուն որդն է, որ մեզ համար աննման քնքոյշ մետաքս է շինում:

—Հա, իմացայ. այդ այն շատակեր ճիճուն չէ, որին անգաղար կերակրում էք թթան տերեւներով:

—Նա ինքն է:

—Բայց գիտե՞ս, տէր, նրա չափ որ մեզ էլ կերակրէք,

մենք մեղրի տեղ ոսկի կըշինենք ձեզ համար: Դուք ոչ մի կենդանի չունիք, որ իր կերակուրը մեզ նման ինքը լինի շինելիս և ուրիշներին էլ բաժին լինի տալիս: Այնպէս չէ, պարոնս:

—Այո, այդ կողմանէ դու ուղիղ ես. մենք դէպի ձեզ շատ ապերախտ ենք, որովհետև բոլորովին անխնամ ենք թողնում ձեզ...

Մեղուն ուրախացաւ տիրոջ պատասխանիցը և թռաւ նստեց վարդենու վրայ:

Մ ե դ ու

Հա ծագեցաւ արեգակը,

Հա ծագեցաւ մանուշակը.

Մեղուն թողեց իր փեթակը

Տըզտըզալով, տըզտըզալով:

Մեղուն թռաւ ծաղկէ ծաղիկ,

Մեղը առաւ քաղցր անուշիկ,

Մոմը տարաւ հոտոտ լուսիկ,

Պըզպըզալով, պըզպըզալով:

Անուշ մեղրը մանր տըղոց,

Դեղին մոմը՝ ամեն սրբոց,

Իսկ չարերին կըճ ու խայթոց,

Կըսկըծալով, կըսկըծալով:

Կենդանիների վէճը

Եզը, կովը և շունը վիճում էին միմեանց հետ և ամեն մինը պնդում էր, թէ մեր տէրը ամենից շատ ինձ է սիրում:

—Ի հարկէ, նա ինձ ամենքիցդ շատ է սիրում, առում է Եզը, և գիտէք ինչու համար: Նրա համար, որ ես եմ նրա արօրն ու տափանը քաշում, ես եմ նրա համար անտառից փայտ բերում: Նա ինձ է լծում սայլում և իր ցորենը տանում ջաղաց, այնտեղ ալիւր շինում. յետոյ

էլի ես եմ տանում քաղաք, ուր նա ծախում է այդ ալիւրը և իր տան համար առուտուր անում, երեխանց համար հագնելիք առնում: Ուրեմն, դուք ի՞նչ էք կարծում, ես որ չըլինէի, նա ի՞նչպէս կարող էր ապրել:

—Այդ ճշմարիտ ես ասում, ասեց Կովը: Բայց մեր տէրն ինձ ամենքիցդ աւելի որ սիրում է, այդ նրա համար է, որ նա իմանում է, թէ քեզ նման աշխատասէր ու ժրաջան Եզնուկին ես եմ պահել մեծացրել:

Այս մէկ: Մէկ էլ որ՝ նրա գերդաստանը իմ կաթնովս եմ պահում: Այն մածուկն ու կարագը, այն սէրն ու կաթը, այն եղն ու պանիրը, այն տաք-տաք թանէսպասը, որ ամեն օր խրաչտում են, իմ տըւածն է: Տեսնում էք ուրեմն, որ եթէ ես չըլնիմ, բոլորը քաղցած կըկոտորէին:

—Դու էլ ես ճշմարիտ ասում, սիրուն Կովիկ, սկսեց Շունը: Ո՞վ կարող է ուրանալ քո լաւութիւնը: Շատ անգամ ես ինքս էլ եմ մասնակից լինում քո տըւած անուշ թանին: Մեր տանտիկինն ամեն խնոցի հարելիս թանիցն ինձ բաժին է տալիս: Ով որ քո լաւութիւնն ուրանայ, երկու աչքով կուրանայ: Ես շատ երախտազէտ եմ, ոչ ոքի լաւութիւն չեմ կարող ուրանալ: Բայց գիտէ՞ք ինչ կայ: Դուք մի նեղանաք, որ մեր տէրն ինձ ամենքիցդ էլ շատ է սիրում: Դրա համար մեծ պատճառ կայ և ահա ասեմ, թէ ի՞նչ է դրա պատճառը...

Եւ շունն սկսեց մէկ-մէկ հաշուել, թէ ինքն ինչ ու ինչ է անում:

Ասած է՝ շունը որ հաշել սկսի, էլ չի դադարիլ: Այնքան հաշեց Եզան ու Կովի հետ, որ Տէրն իմացաւ, գնաց նրանց մօտ, շան լեզուիցն ազատեց, ասելով. «Թող տուր դրանց, Բողար, դու չըզիտէս, որ ամենքդ էլ ինձ հարկաւոր էք ոչ մէկդ միւսի արածը չէք կարող անել. այդ պատճառով ես ձեզ ամենքիդ էլ սիրում եմ, դուք էլ սիրեցէք միմեանց:

Մեղուն ու աղաւնին

1. Փորձանք

Ժրաջան Մեղուն ծաղկալից դաշտում իր մեղրի համար նիւթ էր հաւաքում: Արևի տակին շատ աշխատելով, Մեղուն շատ յոգնեց և խիստ ծարաւեց:

Նրանից մօտիկ մի փոքրիկ լիճ կար: Մօտեցաւ լճին, վեր եկաւ ափին, որ քիչ ջուր խմի, ծարաւը կտորի, նոր ուժ ստանայ, թույլ տուն գնայ: Հէնց որ կռացաւ, որ ջուր կում անի, յանկարծ գլորեց, ընկաւ ջրի մէջ: Նա շատ աշխատեց, որ ցամաք դուրս գայ, բայց մի փոքր ալիք նըրան ներս քաշեց, ափից հեռացրեց:

Այսպէս խեղճ Մեղուն ցամաքից գրկեց, ջրի երեսին թևերը փռեց և յոյսը կտրած՝ մնաց մեկնըւած:

2. Օգնութիւն

Որտեղից որտեղ՝ օգնութեան հասաւ մի շատ բարեսիրտ սիրուն Աղաւնի: Բարի Աղաւնին մօտեցաւ լճին և նայեց ւեսաւ մեր խեղճուկ Մեղուն՝ յուսահատ փռած ջրի երեսին: Իսկոյն շտապեց, մի տերև կտցեց և տարաւ Մեղւի առաջը ձգեց:

Մեղուն բարձրացաւ տերևի վրայ, խելքը ժողովեց, դէս ու դէն նայեց, որ տեսնի ով էր իր ազատողը, մահից փրկողը: Եւ տեսաւ իր մօտ բարի Աղաւնուն: Շատ նայեց վրան և ուզեց խօսել, Աղաւնուն գովել, շնորհակալ լինել: Բայց մեր բարեսիրտ սիրուն Աղաւնին շատ լաւ իմացաւ Մեղւի միտքը, և ոչինչ չուզեց լսել նրանից, այլ թռաւ գնաց, որ ուրիշ տեղ էլ նոյն բարիքն անէ:

3. Երախտագիտութիւն

Մի օր մեր մեղուն նոյն դաշտի միջին մի սիրուն ծաղկից նիւթ էր ժողովում և տղտղալով Աղաւնուն գո-

վում: Մեղըւի հանդէպ; մի ծառի վրայ նստած ննջում էր ծանօթ Աղաւնին:

Հէնց այդ ժամանակ Մեղուն նկատեց, որ ահա մէկ մարդ, հրացանը ձեռին, մէջքը կռացած, չար օձի նման սողում է սուս-փուս դէպի Աղաւնին: Մեղուն հասկացաւ, որ դա չար մարդ է, անգութ որսորդ է, ուզում է սպանել անմեղ թռչունին իր բարերարին: Եւ ճշմարիտ որ այդ էր այն մարդու չար նպատակը:

Որսորդը չոքեց, տեղը պնդացրեց և հրացանը երեսին բռնեց: Հէնց մատը դրեց կայծառի ոտքին և ուզեց քաշել, գործը վերջացնել, այդ իսկ ընկէին կայծակի նման Մեղուն վրայ հասաւ և չար որսորդի ձեռքն այնպէս խայթեց, որ նա վեր ցատկեց: Նրա հրացանը նշանից շեղեց և իր թնդիւնով անմեղ Աղաւնուն քնից զարթեցրեց ու տեղից թռցրեց:

Այսպէս մեր մեղուն իր բարերարին վերահաս մահից փրկեց, ազատեց:

Ինչ որ ցանես, այն կընճես:
Արած լաւութիւնը չի կորչիլ:

Փոքրիկ գառը

Մի փոքրիկ գառ, ձիւնի նման մաքուր, սպիտակ, Մի օր գնաց մօր հետ գաշտը, որ արածի:

Դաշտ որ հասաւ, սկսեց թռչել քարերի տակ,

էլ չէր ուզում փոքր միջոց հանգիստ նստի:

Այս ու այն կողմ վազվզելով չափ էր ընկնում,

Թէ քար, թէ ժայռ, թէ փոս, թէ ձոր չէր հարցնում:

— Ո՛րդեակ, հանդարտ, ձայն էր տալիս նրա մայրը.

Զգոյշ կացիր, սրդեակ, լսիր իմ խրատը:

Բայց գառնուկը մօր ասածին ուշ չի դարձնում,

Իր խաղալն ու վազվզելն է շարունակում:

Եւ վերջապէս՝ երբ մօր խօսքին ականջ չարաւ,
Սարի գլխին իր գոլթեան պատիժն առաւ.
Մի մեծ քար կար այնտեղ ընկած, նրա ծայրում
Մեր գառնուկը թռչկոտելով խաղ էր անում,
Մէկ էլ յանկարծ նրա վրայից գլորւեց,
Ոտի մէկը տակովն էլաւ, կոտրւեց:

Մեղուն ու հաւը

Հաւը Մեղւի վրայ ծիծաղելով՝ ասեց մէկ անգամ.

— Ի՞նչ անշնորհք ճանճ ես դու, ամբողջ օրը ծաղկից ծաղիկ ես թռչկոտում և ոչ մի բանի պէտք չես գալիս:

— Իսկ դու, Հաւիկ մարիկ, ի՞նչ ես շինում, հարցրեց Մեղուն:

— Միթէ չըզիտե՞ս, թէ ի՞նչ եմ շինում ես. քեզ նման պարապ-սարապ չեմ տըզտղում: Ես օրը մէկ ձու եմ ածում, մէկ ձու. գիտե՞ս մէկ ձուն քանիսն է:

— Գիտեմ, գիտեմ, հասկացայ: Բայց ես մինչև հիմա կարծել եմ, թէ դու օրը հարիւր ձու ես ածում:

— Ի՞նչպէս կարելի է օրը հարիւր ձու ածել, անխելք Մեղու:

— Հապա եթէ քո ածածը ընդամենը մի ձու է, էլ ինչո՞ւ ես հարիւր անգամ կըրկչում, թէ հայ, հարայ, լըսեցէք, որ ես ձու եմ ածել: Իմ կարծիքով՝ այդքան կըրկչալուն մի ձուն շատ քիչ է: Այնպէս չէ, իմաստուն Հաւիկ մարիկ:

— Բայց դու ի՞նչ ես շինում, դու, որ իմ մի ձուն քիչ ես համարում:

— Ես ի՞նչ որ շինում եմ, քեզ պէս կըրկչալով չեմ յայտնում ուրիշներին: Ես գլուխս քաշ գցած, մեղր եմ շինում: Գիտե՞ս ինչ է մեղրը: Դա հաւի կերակուր չէ, քո խելքի բանը չէ, Հաւիկ մարիկ:

Բ ա ո ա խ ա դ

Պօղոսն ու Պետրոսը բառախաղի էին տալիս:

Պօղոսը վարժաժ էր, իսկ Պետրոսը նոր էր սովորում:

Ահա թէ ինչպէս էին խաղում:

Պօղոս. Պետրոս, ասա, տունը՝

Պետրոս. Տունը՝

Պօղոս. քեզ կծի շունը:

Պօղոս. Ասա դուրը՝

Պետրոս. Դուրը:

Պօղոս. Ընկնիս ջուրը:

Պօղոս. Ասա պառ:

Պետրոս. պառ:

Պօղոս. Ուտես թանէ սպան:

Պետրոս. էլ չեմ ասում. հիմա ես կըհարցնեմ քեզ:

Պօղոս. Լաւ, հարցրու:

Պետրոս. Ասա ծիտ:

Պօղոս. Ծիտ:

Պետրոս. Ուտես մախոխ:

Պօղոս. Այդ չեղաւ, Պետրոս: Ես ասում եմ ծիտ, դու ասում ես մախոխ. այդ ինչպէս կարելի է. տեսնում ես՝ նման չեն: Դեռ սպասիր էլի, ես կըհարցնեմ—
Ասա ծիտ է:

Պետրոս. Ծիտ է:

Պօղոս. Պետրոսն անմիտ է:

Պետրոս. Է՛հ, էլ չեմ ասիլ, ես անմիտ չեմ:

Պօղոս. Լաւ, շարունակենք, էլ այդպէս չեմ ասիլ:

Ասա հաւ է:

Պետրոս. հաւ է:

Պօղոս. Պետրոսը լաւ է:

Պօղոս. Ասա սանձ:

Պետրոս. Սանձ:

Պօղոս. Պետրոսն ուտի տանձ:

Պետրոս. Հիմա ես կըհարցնեմ: Ասա—սամի:

Պօղոս. Սամի:

Պետրոս. Շաքարը ծամի:

Պետրոս. Ասա հաց:

Պօղոս. Հաց:

Պետրոս. Մի քիչ կաց:

Պօղոս. Է՛հ, բաւական է, դու լաւերը չես իմանում:

Ուսումնարան

Դաշար սիրուն է դալար բոյսերով

Եւ անուշահոտ գոյն-գոյն ծաղկներով:

Ուսումնարանը նոյնքան սիրուն է

Իր ուշիմ, խելօք, ժիր մանուկներով:

Սիրուն է ծառը կանաչ ճղներով,

Փունջ-փունջ կախուտած իր պտուղներով.

Ուսումնարանը նոյնքան սիրուն է

Իր առաքինի, խելօք սաներով:

Աստուծոյ, պահպանիր դու շատ օրերով

Մեր անդամատանը իր մշակներով,

Եւ մենք նորանում զուգւինք, զարդարւինք

Գեղեցիկ ուսման գոյն-գոյն փունջերով:

Ոսկի և երկաթ

Ոսկին երկաթին անարգելով, ասեց մէկ անգամ.
—Երանի գիտենամ, դու ինչացո՞ւ ես, որ մետաղների կարգն ես ընկել. քո սե ու ժանգոտ երեսովդ մարդու վրայ զգանք ես բերում: Նայիր ինձ վրայ. տես՝ ինչպէս գեղեցիկ եմ փայլում, ինչպէս շողշողում: Նայիր մեր սիրուն օրիորդների ու հարսների ականջներին ու մասներին, դու կըտեսնես իմ փառքն ու պատիւը. նայիր նրանց ճակատների շարքերին, դու կըտեսնես իմ փայլն ու գեղեցիկութիւնը. նայիր նրանց պարանոցներին ու կուրծքերին, դու կըտեսնես իմ մանեակների ու շղթաների նըրբութիւնը: Չեմ հաշւում գինգերը, գնդասեղները. գիտեմ որ դու այնքան կոշտ ու կոպիտ ես, որ այդպէս քնքուշ բաների մասին ոչ ճաշակ ունիս, ոչ հասկացողութիւն:

Երկաթը պատասխանեց Ոսկուն.

— Ես չեմ ուրանում, Ոսկի աղա, որ դու գեղեցիկ ես, ամեն բանի զարդն ու զարդարանքը դու ես, գինըդ շատ բարձր է, աղքատի բան չես, բայց ինչո՞ւ ես չափիցդ դուրս գոռոզանում: Քս սիրուն օղակներդ ոչ ափանջի լսելիքն են աւելացնում, ոչ քո մատներին ու կոներին զօրութիւն ու ժրութիւն են տալիս: Ճակատների փայլուն շարքերը գլխին խելք չեն տալիս. ոչ կուրծքերի նուրբ մանեակները սրտին գութ ու խնամք:

Ի՞նչ ասեմ մեր օրիշրդներին, որ քեզ այդ չափ պատիւ են տալիս, քեզ համար հալւում, մաշւում ու բարակացաւ ընկնում: Իմ մի փոքրիկ ասեղը քո բոլոր զարդարանքներից աւելի է օգուտ տալիս: Գիտե՞ս, Ոսկի աղա, իմ փոքրիկ ասեղը քանի՞ տուն է պահում, քանի՞ որբի կերակրում: Իմ խովն ու ձեռքը ամբողջ աշխարհին հաց են տալիս:

Մարդիկ ինչ որ շինում են, կամ պէտք է կտրեն, կամ պէտք է ծեծեն, կամ պէտք է սղոցեն, կամ պէտք է խարտոցեն, կամ պէտք է կարկատեն: Իմ ուրազն ու կացինը որ չլինին, իմ դուրն ու շաղափը, իմ սղոցն ու մուրձը, իմ կտրիչն ու խարտոցը, էլ կարող էին մարդիկ բար բարի վրայ դնել, փայտ փայտի վրայ:

Ահա այդպէս պարծենկոտ ես դու, Ոսկի աղա, քո փայլից կուրացած՝ ուրիշի լաւութիւնը չես տեսնում:

Երգ պանդխտի

Ծիծեռնակ, ծիծեռնակ, դու գարնան սիրուն թռչնակ,
Դէպի ո՞ւր, ինձ ասա, թռչում ես այդպէս արագ:

Ա՛խ, թռիւ, ծիծեռնակ, ծնած տեղս՝ Աշտարակ,

Անդ շինիր քո բունը—հայրենի կտուրի տակ:

Անդ հեռու ալետր հայր ունիմ սգաւոր,

Որ միակ իւր որդուն սպասում է օրէցօր:

Երբ տեսնես դու նորան, ինձնից շատ բարեւ արա,

Ասա թող նստի լայ իր անբախտ որդու վրայ:

Դու պատմիր, թէ ինչպէս աստ անտէր ու խեղճ եմ ես,
Միշտ լալով, ողբալով, կեանքս մաշւել եղել կէս:
Ինձ համար ցերեկը մութ է շրջում արեգը,
Գիշերը թաց աչքիս քունը մօտ չի գալիս:
Շուտով սառ հողի տակ կը պառկեմ այստեղ մենակ,
Թողնելով հօրս սրտում ցաւալի յիշատակ:
Դէ՛հ, սիրուն ծիծեռնակ, հեռացիր, գնա արագ
Դէպի Հայոց աշխարհը, ծնած տեղս Աշտարակ:

Արշակի շարադրութիւնը

Երկար ժամանակ սպասում էի, թէ երբ պէտք է ինձ ուսումնարան տանեն: Ուսումնարանի մօտոյն անցնելիս՝ որ լսում էի աշակերտների երգելու ձայնը, սիրտս մի ուրիշ կերպ էր դառնում, մտքումս ասում էի, ա՛խ, ե՞րբ կըլինի, որ ես էլ սրանց մէջը լինիմ, սրանց պէս կարգամ, սրանց պէս երգեմ, սրանց հետ խաղամ. արդեօք կարժանանամ այդ օրին:

Վերջապէս փափագիս հասայ. հայրիկս մի առաւօտ յայտնեց, թէ երկուշաբթի օրը քեզ տանելու եմ ուսումնարան և այսօր պէտք է գնամ քո ուսման պիտոյքներն առնեմ: Այն օրն էլ ես հաց չըկերայ չափազանց ուրախութիւնիցս:

Երեկոյին հայրս եկաւ տուն: Ի՞նչ ասես որ չէր առել ինձ համար.— թուղթ, թանաք, թանաքաման, դասագիրք, տեսակ-տեսակ զրչածայրեր, զրչակոթեր, մատիտներ, տետրակներ: Բոլորը շուկ-շուկ թղթերում փաթաթեցի ու դրի պահարանումս, մինչև հասաւ երկուշաբթին՝ ուսումնարան գնալու օրը:

Ն ո Ր տ ա Ր Ի

Ահա հասաւ նոր տարի,
Հետը բերաւ նոր բարի,
Մանր տղոց ուրախ օր,
Բարի զաւակ հօրն ու մօր:

Մանր տղայքն են ուրախ,
Ունին կաղին գոգինաղ,
Սալորի չոր, չամիչ, թուզ,
Փշատ, ունաբ և ընկուզ:

Մանր տղայք չըմուռնաք,
Աշխարհումս չէք մենակ.
Ուրիշ շատ խեղճ տղայք կան,
Աղքատ ու անօգնական:

Նոքա հայր ու մայր չունեն.
Սև չոր հացի կարօտ են.
«Աղքատներին ողորմած
Եղէք», կասէ ձեզ Աստուած:

ԱՌԱՒՕՏԻԱ ԱՂՕԹՔ

Ո՛վ Տէր մեր գթօտ, Դու լոյս առաւօտ,
Ծագիր և մեզ մօտ Քո լոյսդ անաղօտ:
Թող լուսաւորւին մեր միտքն ու հոգին,
Որ Քո լոյս անլան լինինք փառաբան:

Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:

ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՕԹՔ

Հայր մեր, Որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն
Քո, եկեսցէ արքայութիւն Քո, եղիցին կամք Քո
որպէս յերկինս և յերկրի: Զհաց մեր հանապազօրդ
տուր մեզ այսօր. թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս
և մեք թողումք մերոց պարտապանաց. և մի տա-
նիր զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեա՛ն զմեզ ի չարէ-
զի Քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք
յաւիտեանս. ամէն:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՂՕԹՔ

Հայր մեր երկնաւոր, Հայր ամեն մարդի,
 Դու ինձ ամեն օր տաս հազար բարի—
 Կեանք, լոյս, կերակուր, հայր ու քաղցրիկ մայր,
 Մեծ ու փոքրիկ քոյր, անուշիկ եղբայր:
 Իսկ ես ի՞նչ ունիմ որ ինչ տամ Քեզի.
 Առջևդ կընկնիմ, կենամ աղօթքի—
 «Շնորհդ տուր ինձ, որ ծնողներիս,
 Վարժապետներիս և իմ մեծերիս
 Լինիմ սիրելի, իսկ Քեզ՝ հաճելի»:

ԱՐՄ.

3-263

ԹՈՅԼԱՏՐԻԱԾ ԵՆ ՊԱՏՇԱՃԱԻՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԻՇ

Ուսումնա Մայրենի Լեզվի. ա. տարի «Պատ- կերաւոր Այբբենարանով»	20	կ.
Ուսումնա Մայրենի Լեզվի. բ. տարի	40	կ.
Ուսումնա Մայրենի Լեզվի. երրորդ գիրք	70	կ.
Ուսումնա Մայրենի Լեզվի. չորրորդ գիրք	90	կ.

Դիտարար պահեստը գտնուում է Կենտրոնական և Գույքապահ-
պահության գրասենյակում, ուր հարկւրից ոչ պակաս գնահատուկ
բաւարար զեղչ է լինում:

Հեղինակի հասցէն—Լեւոնտովեան փողոց, տուն № 4.

